

Nationaal Kader Kust

Naar een veilige, sterke en mooie Noordzeekust

Nationaal Kader Kust

Naar een veilige, sterke en mooie Noordzeekust

Dit Nationaal Kader Kust is op 9 maart 2011 ondertekend door de heer J. Atsma, Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu en mevrouw R. Krusinga, voorzitter van de stuurgroep van het deel-programma Kust. Op Prinsjesdag wordt Nationaal Kader Kust bij de begroting aangeboden aan de Tweede Kamer en daarna definitief vastgesteld.

Voorwoord

Voor u ligt het Nationaal Kader Kust dat met inbreng van diverse partijen vorm heeft gekregen. Ter voorbereiding hiervan zijn in het afgelopen jaar bijeenkomsten gehouden met vertegenwoordigers van maatschappelijke partijen, provinciale bijeenkomsten en ontwerpateliers, kennissessies en diverse andere afstemmingsbijeenkomsten.

Het Nationaal Kader Kust kent meerdere doeleinden. Het is allereerst een kaderstellend document voor het onderwerp 'kustuitbreiding'. Partijen die een kustuitbreiding willen voorbereiden vinden in dit Nationaal Kader Kust een aantal randvoorwaarden en criteria hiervoor.

Voorts is het Nationaal Kader Kust richtinggevend voor de provinciale visies voor de kust. Het bevat ondermeer een aantal ontwikkelingsprincipes die aan de regionale partijen worden aangeboden om toe te passen in de provinciale kustvisies en strategische agenda's.

Met name wil het Nationaal Kader Kust een inspiratiebron zijn bij het denken over behoud en ontwikkeling van functies in de kust, inspeland op de samenhang tussen het kustfundament en het aangrenzend binnenland en de zee. Daarbij is het van belang om

rekening te houden met denkbare ontwikkelingen in de zeespiegelstijging en in de ruimtelijk-economische ontwikkelingen in de kust en de aangrenzende omgeving in deze eeuw. Het Nationaal Kader Kust biedt hiervoor een denkkader, dat geen blauwdruk is voor gebruik, maar verder verfijnd en aangepast kan worden op grond van praktijkervaringen met dit kader.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
De staatssecretaris
Joop Atsma

De stuurgroep van deelprogramma Kust
De voorzitter,
Rinske Kruisinga

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en context	4
1.2	Doel en toepassing van het Nationaal Kader Kust	5
2	Op weg naar een Nationale Visie Kust	7
2.1	Systematiek	7
2.2	Typologie van de Nederlandse kust	9
2.3	Deltascenario's: mogelijke ontwikkelingen om op te anticiperen	12
2.4	Principes voor integrale kustontwikkeling	12
2.4.1	Hoofdlijn voor veiligheid en ruimtelijke kwaliteit	12
2.4.2	Ontwikkelingsprincipes	12
2.5	Strategieën voor toekomstbestendige integrale kustontwikkeling	16
2.6	Mogelijkheden voor kustuitbreiding	16
2.7	Mogelijkheden voor flexibeler omgaan met de reserveringszone	17
3	Vraagstelling voor de Provinciale Visies Kust	18
3.1	Aandachtspunten en vragen voor het opstellen van de provinciale kustvisies	18
A	Vragen en aandachtspunten bij 'integrale kustontwikkeling'	18
B	Aandachtspunten bij 'veilig houden van de kust'	19
C	Vragen en aandachtspunten bij '(zeewaartse) kustuitbreiding'	19
D	Vragen en aandachtspunten voor de keringszone en reserveringszone	20
3.2	Samenhang NKK met de kennisagenda en acties van Rijk en Deltaprogramma	20
	Literatuur	21
	Bijlagen	22
Bijlage 1	Kustuitbreiding	22
Bijlage 2	Typologie voor de Nederlandse kust	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

De Noordzeekust staat onder druk. De huidige zeespiegelstijging leidt tot een veiligheidsopgave en tevens is er een ruimtelijke ontwikkelingsopgave voor de kustzone. Dit vraagt om een integrale visie op de ontwikkeling van de kust.

Uit metingen over de afgelopen 150 jaar blijkt de zeespiegel met gemiddeld 20 cm per eeuw te stijgen. Door de verhoging van het kooldioxidegehalte en andere broeikasgassen in de atmosfeer zal de gemiddelde temperatuur op aarde verder stijgen. In de KNMI-scenario's (KNMI, 2006) bedraagt de absolute zeespiegelstijging rond 2050 aan de Nederlandse kust tussen de 15 cm en 35 cm. Omstreeks 2100 varieert de stijging tussen de 35 cm en 85 cm ten opzichte van de huidige zeespiegel. Bovendien duiden enkele klimaatscenario's op een lichte toename van zware stormen die ook van invloed zijn op de kustveiligheid. Tegelijk is de impact van een eventuele overstroming sterk toegenomen door de toename van de bevolking en het economisch kapitaal achter de kust. Hoewel er nu dus geen sprake is van een acuut veiligheidsprobleem langs de kust vraagt deze ontwikkeling wel om een visie op de lange termijn veiligheid van de kust, zoals ondermeer blijkt uit het project Veiligheidsopgaven (Rijkswaterstaat en de Waterschappen). Daarnaast is het in dit dichtbevolkte land zaak om de kust optimaal en meervoudig te benutten. Er zijn voortdurend nieuwe maatschappelijke wensen voor gebruik van de kust.

Omdat er nu geen acuut probleem is met de kustveiligheid maar er wel telkens ruimteclaims zijn die moeten worden afgewogen vanuit een visie op een lange termijn veiligheid (2100 en verder) is er

behoefte aan een integrale en lange termijn ontwikkelingsvisie voor de kust. Dit Nationaal Kader helpt om goede plannen te maken die zullen leiden tot een duurzaam veilige, sterke en mooie kust en die ruimte laten voor ontwikkeling. Het is uitdrukkelijk de bedoeling om bij deze planvorming private partijen te betrekken die samen met publieke partijen willen investeren in kustontwikkeling. De achterliggende gedachte is dat kleine en grote investeerders alleen interesse zullen hebben in projecten voor ruimtelijke kwaliteit als de kustveiligheid ook op lange termijn en de regelgeving voor de kustregio op orde is.

In het Plan van Aanpak Deltaprogramma Kust is dit Nationaal Kader Kust aangekondigd als eerste van de op te leveren beleidsproducten. Het Nationaal Kader Kust heeft specifiek betrekking op het kustfundament van de gehele Nederlandse Noordzeekust. Het studiegebied is daarbij groter dan het relatief smalle kustfundament. Dit komt doordat functies die een relatie hebben met het kustfundament, zoals bereikbaarheid, ecologische systemen of energie, niet in de visievorming mogen ontbreken. Dit geldt voor zowel de natte als de droge kant.

Het kustfundament 'draagt' aan de landzijde de waterkerende functie van duinen en dijken en vervult daarmee een belangrijke rol in de waterkering. Het draagt ook de natuur- en recreatiefuncties van duingebieden en kustplaatsen inclusief hun havens. In de 'natte' zone vinden morfologische processen plaats die van belang zijn voor de vorming van strand en duinen. Dit kader zal doorwerken in de twee andere beleidsproducten die in het Plan van Aanpak werden aangekondigd: de provinciale kustvisies en een Nationale Visie Kust. Dit kader moet daarbij niet gebruikt worden als een

blauwdruk. Vanuit de praktijk van toepassing in provinciale visies en nationale visie kunnen onderdelen van dit kader worden aangepast. Van de provinciale visies wordt verwacht dat deze in lijn zijn met het vigerende nationale ruimtelijk beleid.

Het kader biedt handvatten aan de regionale overheden bij het opstellen van provinciale kustvisies of strategische agenda's tot 2100¹.

Ook kunnen de principes uit het kader (par. 2.4) bruikbaar zijn om te beoordelen of voorgestelde ontwikkelingen vanuit het belang van lange termijn kustveiligheid wenselijk zijn en het belang van een betere ruimtelijke kwaliteit van de kust dienen. Daarmee zijn het kader en de kustvisies in lijn met het vastgesteld nationaal ruimtelijk beleid dat is opgenomen in de Nota Ruimte en de Structuurvisie Randstad 2040 als nadere uitwerking van de Nota Ruimte. De gehele Noordzeekust heeft daarin de status van Nationaal Ruimtelijke Hoofdstructuur gekregen. Het Rijk geeft daarbij aan te streven naar het waarborgen van de veiligheid tegen overstromingen vanuit zee met behoud van de (inter)nationale ruimtelijke waarden, waarbij de gebiedspecifieke identiteit een belangrijke kernkwaliteit is. Het Rijk begrenst in de Nota Ruimte het kustfundament om te benadrukken dat de kust één dynamisch systeem is waarbinnen functies op elkaar moeten worden afgestemd en waarbinnen samenhangend beheer noodzakelijk is. De Structuurvisie Randstad 2040 geeft aan dat "kustversterking en ingrepen in de waterhuishouding nodig zijn om van de Randstad een klimaatbestendige en veilige delta te maken. Als dat goed gebeurt, is er geen reden om terughoudend te zijn met investeringen in de Randstad. Dit betekent wel dat de mogelijkheden en beperkingen van de wateropgaven sterker gaan meewegen bij de inrichting van gebieden" (Structuurvisie Randstad 2040).

Samengevat betekent dit dat het huidig beleid startpunt is, maar dat dit beleid getoetst en waar nodig bijgesteld zal worden aan de lange termijn visie op de kust. Het kader gaat uit van de staande bevoegdheids- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen de overheden, zowel wat betreft de veiligheid als de ruimtelijke ordening. Het kader is vooral bedoeld als een hulpmiddel bij de samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen.

1.2 Doel en toepassing van het Nationaal Kader Kust

Het Deelprogramma Kust van het Deltaprogramma (verder aangeduid als Deltaprogramma Kust) heeft tot doel te verkennen wat nodig is voor een toekomstbestendige kust, die het aangrenzend binnenland duurzaam en (kosten)efficiënt verdedigt tegen overstroming vanuit zee en die tevens ruimte biedt aan behoud en

ontwikkeling van functies in de kust. Het Deltaprogramma Kust doet dit door de lange termijn veiligheidsopgaven voor de kust optimaal te verbinden aan ruimtelijke opgaven. Een breed gedragen streefbeeld van de kust zal richting geven aan de op te stellen beleidstrategieën hoe op lange maar ook op de korte termijn gewerkt gaat worden aan een klimaatbestendige en mooi ingerichte kust. Dit vraagt om een wisselwerking met andere deelprogramma's, met name Waddengebied, Zuidwestelijke Delta en Rijnmond/-Drechtsteden, waar deze raken aan de Noordzeekust.

De tijdshorizon van 2100 en verder is daarbij een bijzondere uitdaging. Bij de provinciale en nationale kustvisies zal men moeten omgaan met onzekerheden door uit te gaan van verschillende scenario's voor klimaatverandering en ruimtelijk-economische ontwikkeling (zie paragraaf 2.3). Verschillende klimaatscenario's werken door in de snelheid van zeespiegelstijging, en leiden daarmee tot verschillende veiligheidsopgaven voor de kust. Ruimtelijk-economische scenario's zullen gevolgen hebben voor de mate van ruimtedruk op de kust.

Het Nationaal Kader Kust moet hierbij houvast bieden. Er is voor gekozen om hiertoe een aantal bouwstenen voor een Nationale Visie Kust te schetsen (hoofdstuk 2). Deze bouwstenen bevatten een aantal principes om opgaven voor veiligheid en ruimtelijke kwaliteit te vertalen in beleid en uitvoering. Op deze wijze wil dit Nationaal Kader een basis bieden voor de opstelling van integrale lange termijn kustvisies en/of strategische agenda's per provincie en ook daarvoor een inspiratiebron zijn.

Het Nationaal Kader geldt voor het gehele kustfundament. Een gezamenlijke systematiek bij het opstellen van kustvisies zal bevorderen dat afstemming tussen provinciale visies ontstaat. Deze systematiek is beschreven in hoofdstuk 2. Tevens wordt zo bevorderd dat de provinciale kustvisies een herkenbare bijdrage leveren aan de Nationale Visie Kust en uiteindelijk naar projecten in het kader van het MIRT en naar beleidskeuzen in regionale beleidsplannen en het 2e Nationaal Waterplan (zie figuur 1). Op basis van de Nationale Visie Kust en de MIRT-onderzoeken wordt een investeringsagenda opgesteld met daarop MIRT- en regionale investeringsprojecten.

De mate van sturing van het kader is evenwel gedifferentieerd.

Het Nationaal Kader Kust is het startpunt voor een iteratief proces. In bestuurlijke termen vraagt dit kader om uitwerking en uitvoering via het interactieve principe van 'governance'. Er is nu al sprake van intensieve samenwerking. Voor een breed gedragen lange termijn visie op de ontwikkeling van een klimaatbestendige en mooie kust is de inbreng van de regionale partners van cruciaal belang. Het Nationaal Kader gaat daarbij uit van een ontwikkelingsgerichte aanpak waarbij innovaties en kennisontwikkeling een belangrijke rol spelen.

Een bijzondere vorm van kustontwikkeling is zeewaartse kustuitbreiding. In hoofdstuk 2.6 en de bijlage 1 staan de speelruimte en randvoorwaarden hiervoor die uit recent onderzoek naar voren komen.

¹ Elke kustprovincie stelt, samen met regionale partijen, een integrale gebiedsvisie op voor het kustgedeelte van de provincie. Sommige provincies beschikken reeds over een dergelijke provinciale kustvisie, zij het met een kortere doorlooptijd dan tot 2100. In aanvulling daarop zullen deze provincies een strategische agenda opstellen die met name gericht is op de onderwerpen die spelen op langere termijn. Als in het Nationaal Kader Kust wordt gesproken over een provinciale kustvisie wordt daaronder ook de bijbehorende strategische agenda begrepen

Samenvattend bevat het Nationaal Kader Kust:

- Afspraken over de opzet van lange termijn kustvisies met o.a. definities, een kusttypologie die de belangrijkste verschillen binnen de kust verbeeldt, en uit te werken scenario's voor klimaatverandering en ruimtelijk-economische ontwikkeling;
- Principes en intenties als bouwstenen voor duurzame kustontwikkeling (veiligheid en ruimtelijke kwaliteit);
- Randvoorwaarden en beoordelingscriteria voor kustuitbreiding in provinciale kustvisies en de Nationale Visie Kust.

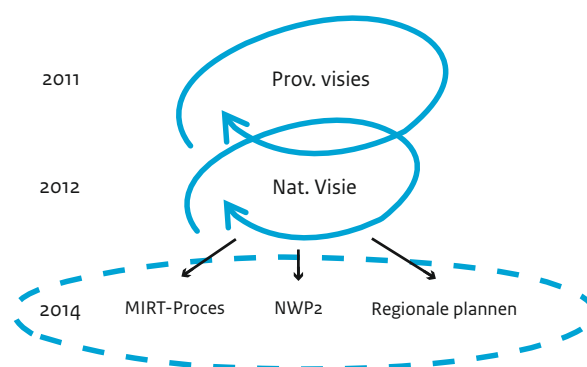
2 Op weg naar een Nationale Visie Kust

2.1 Systematiek

Dit hoofdstuk beschrijft de systematiek die zal worden gevolgd om te komen tot een Nationale Visie Kust. Lange termijn veiligheid is daarbij vertrekpunt en randvoorwaarde voor een sterke en mooie kust, conform de inhoudelijke scope uit het Plan van Aanpak voor het Deltaprogramma Kust. De daarin genoemde drie samenhangende sporen vormen de bouwstenen voor een integrale visie op de kustontwikkeling. De focus ligt op kustveiligheid (het eerste spoor): kustversterking en ruimtelijke inpassing van daarvoor benodigde maatregelen. In samenhang daarmee kan de oplossing van andere ruimtelijke lange termijn opgaven worden aangepakt (het tweede spoor). Kustuitbreiding, te beschouwen als een mogelijke vorm van kustontwikkeling, is het derde spoor, waarvoor dit Nationaal Kader mogelijkheden en randvoorwaarden benoemt.

Hoe de Nationale Visie Kust er inhoudelijk uit zal komen te zien zal mede bepaald worden door de inbreng van de betrokken partijen, die ondermeer zal zijn samengebracht in de provinciale kustvisies. Belangrijk is dat Rijk en regio's volgens een eenduidige systematiek te werk gaan bij de opstelling van de visies voor de kust, zodat provinciale kustvisies onderling en tevens met de Nationale Visie Kust afgestemd kunnen worden. De denklijn die hier is weergegeven is dus niet alleen gericht op de op te stellen Nationale Visie Kust maar geldt ook als kader voor de invulling van de lange termijn provinciale kustvisies.

Figuur 1 illustreert de samenhang in de te ontwikkelen beleidsproducten voor kustontwikkeling. Het Plan van Aanpak Deelprogramma Kust bevat in Hoofdstuk 3 een planning en fasering voor realisatie van deze producten.

Figuur 1: Stroomschema voor de ontwikkeling en uitvoering van nieuwe kustvisies en kustbeleid

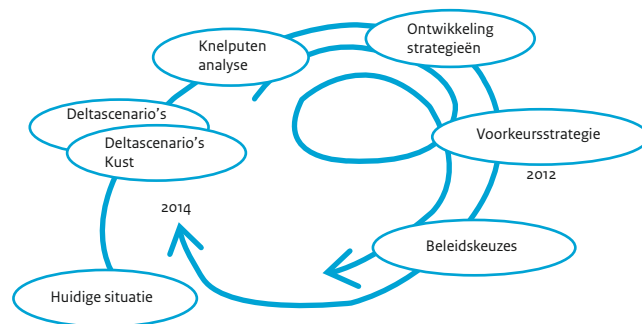
Het Nationaal Kader levert bouwstenen om te komen tot de provinciale en nationale visies voor kustontwikkeling. Hierbij wordt uitgegaan van de volgende stappen en elementen:

- Een kusttypologie met daarin een verbeelding en beschrijving van de huidige situatie van de kust naar onderscheidende elementen en typen, als basis voor ruimtelijk gedifferentieerd kustbeleid voor de lange termijn.
- De deltasenario's die de belangrijkste autonome ontwikkelingen tot 2100 bevatten, met name wat betreft de mate van zeespiegelstijging en klimaatverandering, en de aard van de sociaal-economische ontwikkeling. Deze scenario's geven de marges aan van onzekerheden waarmee in het lange termijn kustbeleid rekening dient te worden gehouden.
- Een knelpuntenanalyse voor de lange termijn veiligheid en ruimtelijke kwaliteit tot 2100 en verder, die voortvloeien uit de deltasenario's.
- Een streefbeeld voor de Nederlandse kust ('stippen op de horizon'). Het regionaal gedifferentieerde streefbeeld voor de Nederlandse kust zal worden gevoed door de streefbeelden uit de provinciale kustvisies (2040/2050 en 2100).
- Een reeks ontwikkelingsprincipes die worden gehanteerd bij de ontwikkeling en het beheer van de kust richting de voorkeursstrategie. Deze principes kunnen tevens gezien worden als een uitwerking van de algemene basiswaarden en uitgangspunten uit het Deltaprogramma.
- Een cyclisch proces om via een typologie van de huidige kust, via deltasenario's en ontwikkelingsstrategieën te komen tot een voorkeursstrategie voor de kust 2100 (figuur 2). Deze voorkeursstrategie wordt vervolgens terug geredeneerd naar beleidskeuzen voor de kortere (2040) en langere termijn (2100). Het cyclische denkproces wordt in 2011 en 2012 telkens gevoed door provinciale visies, onderzoeksresultaten en afstemming met andere deelprogramma's. Na een eerste ronde zal het cyclische denkproces in verschillende fasen van het programma verder worden doorlopen, zoals weergegeven in figuur 3.

Voor een eenduidig gebruik van bovenstaande en andere begrippen rond kustontwikkeling wordt een verklarende woordenlijst opgesteld binnen het deltaprogramma, in aanvulling op de Lijst afkortingen en begrippen uit het Plan van Aanpak Deelprogramma Kust, bijlage 11.

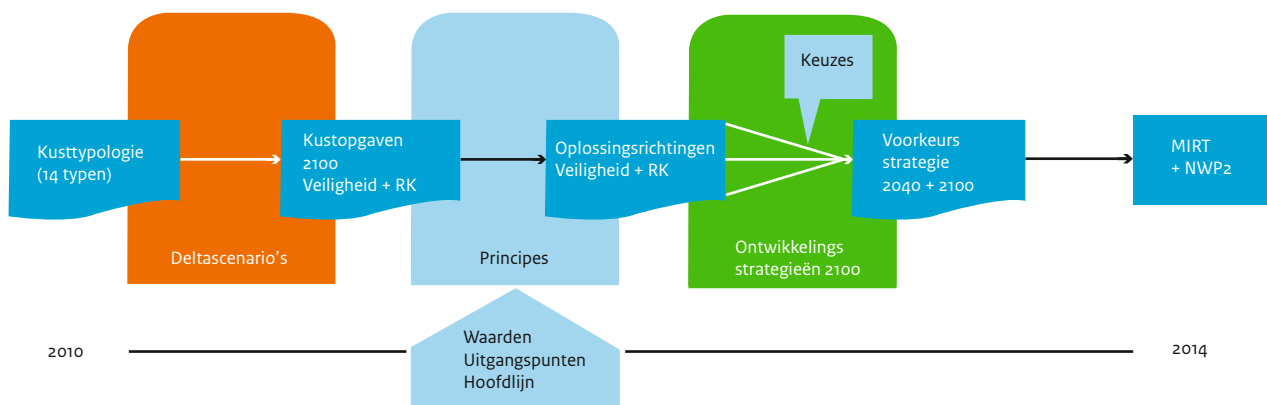
Het opstellen van de visies geschiedt volgens de methode van integrale gebiedsontwikkeling. Dat wil zeggen:

- een evenwichtige en klimaatbestendige ontwikkeling van natuur, economie, recreatie, landschap en cultuurhistorie, wonen en toegankelijkheid/bereikbaarheid in harmonie met duurzame kustveiligheid;
- die tot stand komt met actieve participatie van relevante actoren uit overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties;
- en die afgestemd is op en gekoppeld aan aangrenzende ontwikkelingen in de omgeving van de Nederlandse Noordzeekust (Noordzee, Waddenzee, Zuidwestelijke Delta, het aangrenzend binnenland van de kust, de kust van België en Duitsland).

Figuur 2: Het cyclisch proces van visievorming in provinciale en nationale visies (van de huidige situatie van de kust via de deltasenario's en knelpuntenanalyse naar strategieën en beleidskeuzen).

Figuur 3: De onderdelen in het proces naar een Nationale Visie Kust en naar nieuw beleid en uitvoeringsprojecten.

2.2 Typologie van de Nederlandse kust

Inleiding typologie

Het kustfundament waarop het Deltaprogramma Kust en het Nationaal kader betrekking hebben strekt zich in de lengterichting uit over zo'n 350 km van de Belgische grens tot de Duitse grens, en dwars op deze kustlijn van de doorgaande NAP –20 m lijn tot en met de binnenduinrand aan de landzijde, en bij dijken en smalle duinen tot de grens van de waterkering inclusief de ruimtereservering voor tweehonderd jaar zeespiegelstijging. Het kustfundament is een dynamisch systeem met bijbehorende processen van erosie en sedimentatie. Mede door de verkleining van een aantal zeearmen en de daarmee samenhangende “zandhonger” is de kusterosie aan de aansluitende delen van de kust thans aanzienlijk. De zandbewegingen aan de doorgaande kust worden vooral door de golven bepaald. Naast zandbeweging is ook slibbeweging van belang. Met de stroming van het zeewater wordt aangevoerd slib uit de rivieren samen met opgewerveld slib uit de kustzone naar het noordoosten gevoerd, in de zogenaamde kustrivier. Deze kustrivier strekt zich uit tot globaal 15 tot 30 km uit de kust (Bron: WL Delft, 2008: Eiland in zee). Zeespiegelstijging is geen nieuw fenomeen langs de Noordzeekust. De afgelopen 100 jaar is de zeespiegel met ca. 20 cm gestegen ten opzicht van het NAP (Deltacommissie, 2008). Daarbij zal volgens de Deltacommissie deze eeuw de bodem langs de kust met ruim 10 cm dalen als gevolg van tektonische bewegingen.

De Nederlandse kust maakt onderdeel uit van een zandige kuststrook die loopt van de Kop van Jutland tot Cap Gris Nez in Frankrijk. De Nederlandse kust bestaat uit:

- de Waddenkust met achterliggende eilanden en intergetijdengebied,
- de Hollandse kust met aaneengesloten duinen en
- de open Deltakust met al of niet afgesloten zeearmen en riviermondingen.

Deze kustregio's verschillen niet alleen in fysieke eigenschappen maar ook in aard en intensiteit van ruimtegebruik. Deze verschillen werken door in de technische en ruimtelijk-economische mogelijkheden en opgaven bij kustontwikkeling op nationale, regionale en lokale schaal. Het studiegebied is daarbij groter dan het kustfundament waarvoor uiteindelijk een strategie wordt opgesteld.

Waarom een typologie?

Voor het opstellen van integrale kustvisies is het essentieel om rekening te houden met de ruimtelijke variatie en samenhangen in de kustzone. Allereerst gaat het daarbij om de samenhang tussen wat zich aan de natte kant afspeelt en wat aan de droge kant. Deze samenhang varieert langs de kust, en is primair afhankelijk van de fysieke kenmerken en de overheersende vormen van ruimtegebruik. Deze aspecten vormen de basis voor de kusttypologie van dit Nationaal Kader. Verder dient rekening te worden gehouden met processen evenwijdig aan de kustlijn. Zo zullen bijvoorbeeld de morfologische effecten van de pieren bij IJmuiden niet alleen de samenhang in de dwarsdoorsnede beïnvloeden, maar ook de aanwas en afslag van de kustvakken langs de kust. In de Nationale

Visie Kust dient daartoe optimaal gebruik gemaakt te worden van monitoringsgegevens over effecten van aangelegde kunstwerken zoals de aanleg van pieren en de Maasvlakte op de morfologie elders langs de kust. Er dient ook rekening te worden gehouden met ontwikkelingen langs de Belgische kust. Bij de ontwikkeling van de kustvisies moet verder ook rekening worden gehouden met verschillen en overeenkomsten in economische en culturele kenmerken van badplaatsen.

De typologie wordt geïntroduceerd omdat het kuststelsel de eenheid is van waaruit we de problematiek benaderen. Het gebruik van een algemeen toepasbare indeling van de kust in kusttypen helpt om discussies en besluitvorming over lokale situaties in een algemeen kader te kunnen plaatsen. Door de typen met de partners te erkennen en te bediscussiëren kan systematisch de problematiek aan de kust worden behandeld. Zo ontstaat een gezamenlijke taal voor de kust.

In tweede instantie zullen per kusttype één of enkele generiek toepasbare strategieën worden opgesteld waarlangs het streefbeeld voor een veilige, sterke en mooie kust bereikt kan worden en waarlangs bepaald kan worden hoe de kust meegroeit met de zeespiegelstijging. De strategieën worden in de provinciale en nationale kustvisies opgesteld en gebruikt om daaruit beleidsuitspraken te ontwikkelen voor o.a. het 2e Nationaal Waterplan. Vanuit het streefbeeld voor 2100 kunnen beleidskeuzen worden gemaakt die terug zijn te voeren naar keuzen op de korte termijn. Met de typologie kunnen verschillende strategieën hiertoe worden geïllustreerd. In de strategieën worden veiligheidsopgaven met ruimtelijke opgaven gecombineerd, zoals:

- mogelijkheden voor toekomstbestendige kustversterking;
- beheer en onderhoud van brede stranden;
- effecten voor badplaatsen en reserveringszones.

De hier ontwikkelde kusttypologie geeft een geschematiseerd overzicht van de verschillende typen of situaties die langs de Nederlandse kust voorkomen. Elk type vraagt om zijn eigen benadering of aanpak. Zo is de ruimtedruk bij het type 'Badplaats' veel hoger dan bij voorbeeld in het meest voorkomende ('Standaard') type met brede duinen en weinig bebouwing. De typen zullen richting de Nationale Visie Kust, met gebruikmaking van de provinciale visies, nader worden uitgewerkt. Bij de nadere uitwerking van de profielen zal de lagenbenadering worden toegepast.

Figuur 4: Opbouw van een kusttype

Opbouw van de typologie

Binnen de typologie is het Nederlandse kustfundament haaks op de kust verdeeld in drie zones:

- 1 Vooroever: de zone van -20 m tot 0 m.
- 2 Overgang zee - land: de zone (hard/zacht) die (deels) de zeewering verzorgt, vanaf de waterlijn aan de zeezijde (strand) t/m de binnenduinrand. Deze zone is niet verder opgedeeld om de natuurlijke eenheid van het door de zee gevormde kustfundament zoveel mogelijk te respecteren.
- 3 Aangrenzend binnenland: de zone landinwaarts vanaf de binnenduinrand of binnenzijde van de dijk (zie figuur 4).

Elke zone heeft zijn eigen kenmerken en overheersend gebruik. Recreatie komt vrijwel overal langs de kust voor als medegebruiksform. In tabel 1 zijn de bovengenoemde drie zones ingedeeld naar kenmerken en overheersende vormen van gebruik.

Tabel 1: Indeling zones naar kenmerken en overheersende vormen van gebruik

Vooroeverzone	Overgang zee – land ²		Aangrenzend binnenland
Ondiep	Hard	Kade	Landbouw
Diep (geul)		Dijk	Natuur
Droogvallend		Kunstwerk (zeewerend)	Bebouwd
	Zacht	Breed duin > 250m	
		Smal duin < 250m	
		Slufter	

Door het combineren van zones ontstaan typen kust. In theorie zouden dit er volgens bovenstaande tabel $3 \times 6 \times 3 = 54$ kunnen zijn. In de praktijk is dit terug te brengen tot veertien veel voorkomende typen die hieronder worden gekarakteriseerd in doorsneden (zie ook bijlage 2).

Toelichting kusttypen

Hieronder volgt een indeling van het Nederlandse kustfundament met voorbeelden van de meest voorkomende typen. Elk type komt op verschillende plaatsen langs de kust voor. Hieronder zijn de 14 basistypen in doorsnede weergegeven. In bijlage 2 treft u een beschrijving per type aan met o.a. de mogelijke toekomstige veiligheidsmaatregelen, nog zonder oordeel of financiële afweging. Figuur 5 geeft een beeld van de geografische ligging van de gekozen doorsneden.

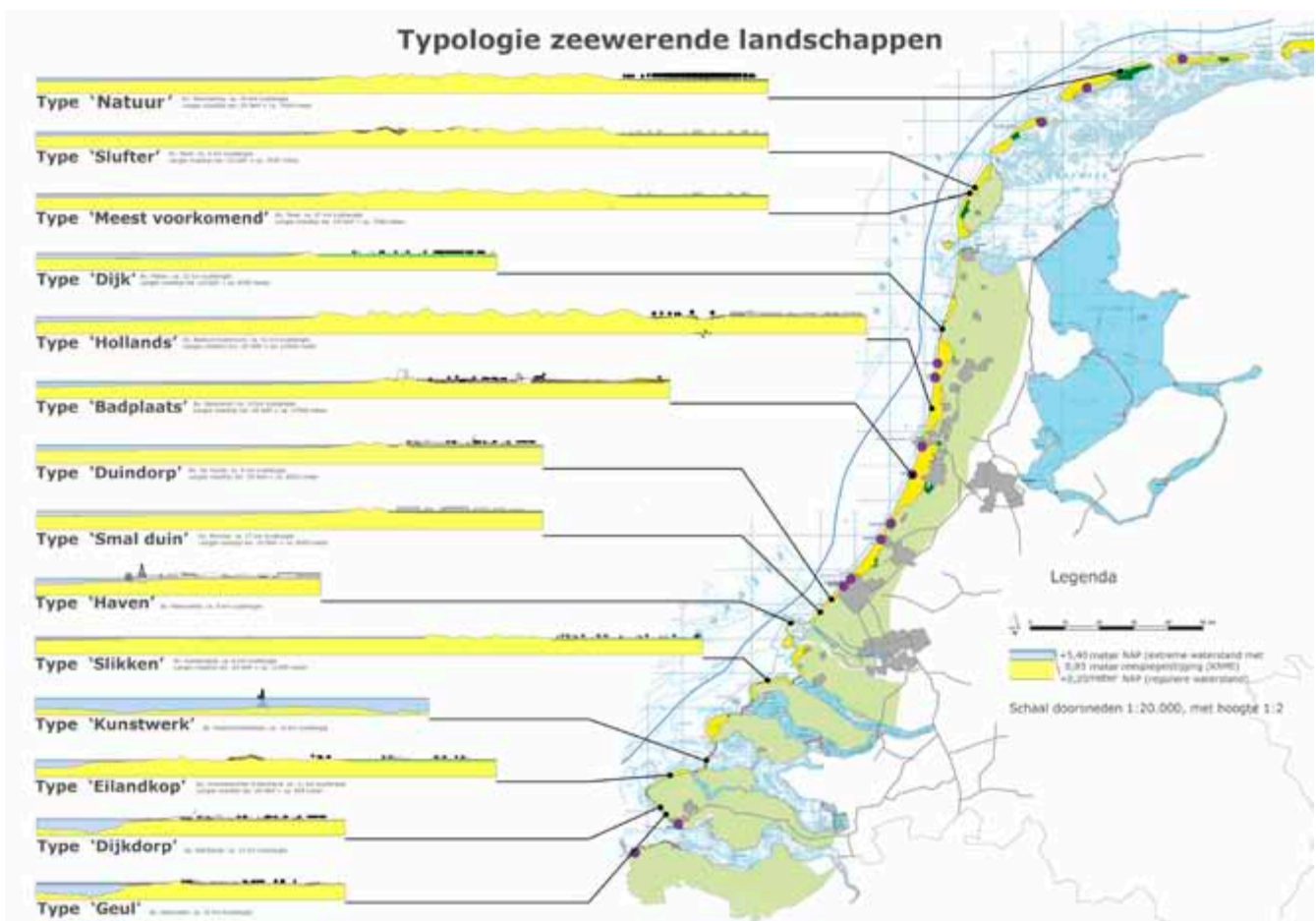
Per kusttype kunnen specifieke opgaven (veiligheid en ruimtelijke kwaliteit) worden geformuleerd waarvoor later in integrale gebiedsontwikkeling een passende invulling wordt geschetst. Bij de voorbereiding van de Nationale Visie Kust en zo mogelijk ook voor provinciale kustvisies zullen dergelijke oplossingsrichtingen voor de langere termijn verder worden verkend. Deze zullen zich met name richten op mogelijkheden voor meegroeien met de zeespiegelstijging en meervoudig gebruik van de zeewering en de relatie met het aangrenzend binnenland.

² Alle zachte overgangzones zijn inclusief strand. Desgewenst kan hierbij nog onderscheid worden gemaakt tussen smal of breed strand.

Type	Vooroever	Overgang zee - land	Aangrenzend binnenland	Kust-lengte (km)	Verwachte complexiteit	
Meest voorkomend	ondiep	breed duin	landbouw	97	laag	
Natuur	ondiep		70	laag		
Hollands	ondiep		41	laag		
Eilandkop	diep		11	laag		
Slikken	droogvallend		6	laag		
Slufter	ondiep	slufter natuur stedelijk (kustplaatsen) landbouw landbouw landbouw	4	laag		
Badplaats	ondiep	bebouwd breed duin (soms deels verhard)	landbouw / stedelijk	19	zeer hoog	
Geul	diep	smal duin	landbouw	32	matig	
Smal duin	ondiep		27	matig		
Duindorp	ondiep	landbouw stedelijk	9	hoog		
Kunstwerk	(on)diep	hard	dijk/dam	diep water	16	matig
Dijkdorp	diep		dijk	stedelijk	13	hoog
Dijk	diep		kade	landbouw/natuur	12	hoog
Haven	diep		stedelijk/industrie	8	matig	
Totaal (incl. afrondingsmarge)				365		

Tabel 2: De 14 kusttypen

Figuur 5: Voorbeeldlocaties van typen van de kusttypologie.

2.3 Deltascenario's: mogelijke ontwikkelingen om op te anticiperen

Bij het ontwikkelen van streefbeelden voor de kust is het belangrijk om te verkennen hoe de toekomst eruit zou kunnen zien, om voorbereid te kunnen zijn op verschillende situaties. Met scenario's wordt het speelveld verkend. Het gaat bij scenario's om ontwikkelingen die niet of zeer moeilijk beïnvloedbaar zijn. In dit kader wordt uitgegaan van deltasenario's die doorwerken in veiligheid en ruimtedruk in de kustzone in de komende eeuw. Scenario's geven een bandbreedte van onzekerheden die worden meegenomen bij de uitwerking van beleidsstrategieën.

Voor het gehele Deltaprogramma worden de deltasenario's ontwikkeld om de zoetwater- en waterveiligheidsopgave te bepalen. De deltasenario's worden ook gebruikt om inzicht te krijgen in de robuustheid en flexibiliteit van maatregelen. Bij de uitwerking van beleidsstrategieën zal duidelijk worden of deze alle houdbaar zijn bij verschillende deltasenario's.

Het Deltaprogramma werkt met vier deltasenario's die de bandbreedte van klimatologische en sociaal-economische ontwikkelingen bestrijken waarmee rekening wordt gehouden in het Deltaprogramma. Echt extreme situaties worden daarbij niet meegenomen omdat deze extreme situatie grote maatregelen vereisen die niet te goed te verantwoorden zijn. De zeespiegelstijging die de commissie Veerman hanteerde van 1,30 m in 2100 is daar een voorbeeld van. De deltasenario's leveren kwantitatieve gegevens over o.a. de verwachte zeespiegelstijging, bevolkingsontwikkeling en economische ontwikkeling. De basis voor deze gegevens zijn de WLO-scenario's en de KNMI-scenario's. Met deze gegevens kunnen maatregelen uit het Deltaprogramma voor verschillende scenario's worden doorgerekend met het Deltamodel. Dit model zal de waterhuishoudkundige onderbouwing leveren bij de voorbereiding en uitvoering van het Deltaprogramma. Kustmodellen zitten niet in het Deltamodel. Voor de uitwerking van de deltasenario's, zie de concept-deltasenario's³.

2.4 Principes voor integrale kustontwikkeling

Om richting te geven aan de wijze waarop een toekomstbestendige kust moet worden ontwikkeld wordt hier een aantal uitgangspunten benoemd. Deze zijn geformuleerd als principes om toe te passen in visie- en planvorming, planbeoordeling en projectvoorbereiding. De ontwikkelingsprincipes vloeien voort uit een hoofdlijn, het hoofduitgangspunt voor het kustbeleid in deze eeuw. De principes gelden voor de integrale opgave voor de kust, dus zowel de veiligheidsopgaven als de ruimtelijke opgaven. De principes zijn richtinggevend en dragen bij tot het bewust betrekken van verschillende aspecten bij de afweging. Het is niet uitgesloten dat ontwikkelingsprincipes in bepaalde gevallen onderling op gespannen voet staan. Toepassing van de principes in de praktijk zal

kunnen leiden tot nadere aanscherping en hiërarchische ordening en specifiek maatwerk.

2.4.1 Hoofdlijn voor veiligheid en ruimtelijke kwaliteit

De hoofdlijn voor bescherming van Nederland tegen overstroming vanuit zee is en blijft: 'zacht waar het kan, hard waar het moet', of in andere woorden: 'meebewegen waar het kan, weerstand bieden waar het niet anders kan'. Aanvoer (suppletie) van zand staat hierbij centraal. Deze hoofdlijn vormt ook de kern van het huidig nationaal streefbeeld voor de kust (Nationaal Waterplan).

Deze hoofdlijn is onderzocht en bevestigd door de Deltacommissie. Geconcludeerd is dat de zachte oplossing goedkoper is, makkelijker te onderhouden is en bovenal flexibel is. Er zijn door Rijkswaterstaat berekeningen gemaakt die erop duiden dat voor 1 eeuw zandsuppletie er voldoende zand kan worden gewonnen binnen de 12 mijlszone, zonder grootschalige kustuitbreiding. Ook voor komende eeuwen zal er voldoende zand kunnen worden gewonnen voor suppletie, maar dat zal duurder worden omdat het zand steeds verder uit de kust moet worden gewonnen.

In het Nationaal Waterplan is gekozen voor een strategie die bestaat uit 'meebewegen met natuurlijke processen waar het kan, weerstand bieden waar het moet en kansen voor welvaart en welzijn benutten', een adaptieve aanpak en samenwerking binnen en buiten het waterbeheer.

Bij integrale kustontwikkeling kunnen de termen 'meebewegen' en 'weerstand bieden' naar de praktijk van inrichting en beheer aldus vertaald worden:

- *meebewegen*: dynamisch kustbeheer (suppleties met natuurlijke verspreiding van zand; kerven in de duinen; wandelende eilanden); flexibel ruimtegebruik (b.v. eenvoudig verplaatsbare gebouwen; makkelijk veranderbare gebouwen); dynamisch natuurbeheer (stuivende duinen; natuurdoeltypen behorend bij dynamische ecosystemen)
- *weerstand bieden*: verharderen, verhogen, versterken van de kust; beschermen van bestaande functies in de kustzone; huidige ligging van de eilanden vasthouden.
- *combinatie van weerstand bieden en meebewegen*: b.v. zandsuppleties voor bestaande harde weringen, overslagdijken, het concept 'dijk in duin'.

Met een gebiedsgerichte aanpak is het vaak mogelijk om kansen te benutten om het waterbeheer te verbeteren en tegelijk te werken aan versterking van de economie en de leefomgeving. En dit tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

2.4.2 Ontwikkelingsprincipes

De bovengenoemde hoofdlijn geeft de zoekrichting aan waarmee opgaven voor veiligheid en ruimtegebruik in plannen en projecten zullen worden ingevuld. Hieronder zijn vijf ontwikkelingsprincipes (a t/m e) weergegeven die belangrijk zijn voor een toekomstbestendige kustontwikkeling in de komende eeuw(en). Deze principes zijn alle gerelateerd aan de hoofdlijn voor veiligheid en ruimtelijke kwaliteit. De principes zijn grotendeels afgeleid van de achterliggende langere termijn doelstellingen in het huidig beleid die naar verwachting de komende eeuw(en) zullen blijven gelden. Onder de

³ Deltasenario's: Scenario's voor robuustheidsanalyse van maatregelen voor zoetwatervoorziening en waterveiligheid. (2011) Deltares. Bruggeman, et al.

kopjes “huidige uitwerking” staan zowel punten uit het huidige beleid als punten die verder gaan. Die uitwerking kan gedurende de loop van het Deltaprogramma veranderen wanneer beleid of gedeeld inzicht verandert.

De ontwikkelingsprincipes uit dit Nationaal Kader Kust kunnen worden beschouwd als nadere invulling van de algemene basiswaarden (solidariteit, flexibiliteit en duurzaamheid) en uitgangspunten (samenhang, consistentie en transparantie) uit het Deltaprogramma voor het Deltaprogramma Kust. Hiervoor kan verwezen worden naar het schema over basiswaarden en uitgangspunten in het Plan van Aanpak Deelprogramma Kust (pg. 8).

a Meegroeiprincipe

De kering en de functies moeten met een optimale kosten-baten verhouding kunnen meegroeien met de zeespiegelstijging en klimaatverandering.

Dit principe is erop gericht om te anticiperen op mogelijke ontwikkelingen, zodat toekomstige generaties voldoende ruimte behouden om deze aan de dan geldende eisen en wensen aan te passen. Dit principe verbindt korte termijn beslissingen aan lange termijn doelstellingen en streefbeelden. Het principe is zowel van toepassing op de veiligheid als de ruimtelijke inrichting en het beheer van de kust. Zeker op lange termijn leidt dit principe tot reductie van kosten van kustontwikkeling. In dit principe zit tevens het concept van ‘werken met de natuur’ vervat (relatie met principe c).

Dit principe sluit aan bij het concept van ‘adaptief deltamanagement’. Het is een voorbeeld van meebewegen en past bij duurzame veiligheid met kwaliteit. Onder kosten worden hier verstaan de kosten van aanleg, beheer en onderhoud.

Huidige uitwerking

- Meegroeien met de zeespiegel in hoogte en sterkte van de kering; dit geldt zowel voor hard als voor zacht;
- Handhaven van de hoofdlijn ‘Zacht waar het kan, hard waar het moet’, omdat een zachte kust makkelijker aangepast kan worden aan de zeespiegelstijging.
- Als basis voor de kering de basiskustlijn minimaal in stand houden. Dit geldt nu alleen nog voor de zachte kust. Er is onderzoek gaande om ook een norm voor de vooroever van harde weringen gelijkend aan de basiskustlijn te kunnen definiëren.
- Het volume zand in het kustfundament mee laten groeien met de zeespiegelstijging. Dit is belangrijk om “meebewegen” te kunnen volhouden en niet gedwongen te worden tot weerstand bieden.
- Bebouwde zones moeten geen belemmering vormen voor de kering om mee te kunnen groeien. Rond de kering gelden nu ruimtelijke beperkingen. Verkend moet worden hoe ruimtelijke ontwikkelingen en veiligheid harmonieus samen kunnen gaan dan wel of ze ruimtelijk gescheiden kunnen worden.
- Tevens gelden hier de principes voor een flexibele ruimtelijke invulling van functies en van een goede ruimtelijke inpassing van veiligheidsmaatregelen (zie principe dz).

Relatie met huidige praktijk

Voor de natuurlijke kust die geheel zandig is, kan het meegroeien van de kering met de zeespiegelstijging een continu proces zijn, waarbij de kust onderhouden wordt door periodiek zand toe te voegen. Voor kustdelen met harde elementen (boulevard, dijk, huizen) is het continue meegroeien niet volledig mogelijk. De oplossingen die gevonden zijn voor de boulevard van Vlissingen vormen een inspiratiebron voor nieuwe strategieën.

De keringen worden om de 6 jaar (was 5 jaar) getoetst. Als een kering afgekeurd wordt, dan kan hij in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) komen. In het HWBP wordt de kering versterkt met een tijdshorizon van 50 jaar. Voor het Deltaprogramma is een toekomstbeeld van alle keringen en een langere tijdshorizon gewenst.

Perspectief voor de toekomst

Het op orde houden van de keringen en van de Basiskustlijn zijn nu qua doelstellingen, verantwoordelijkheid en toetsingssystematiek gescheiden. Door meer samenhang tussen deze twee processen te brengen kan mogelijk verbetering van efficiency bereikt worden en door verder vooruit te kijken kan een betere planning gemaakt worden van veiligheidsmaatregelen en tevens van ruimtelijke ontwikkelingen.

b Basiszekerheid principe

De functies in de kust moeten een basiszekerheid behouden om zich te kunnen handhaven en om te kunnen investeren.

Dit principe is erop gericht om de nodige stabiliteit, zekerheid en duidelijkheid te bieden zodat burgers en ondernemers weten waar ze rekening mee mogen en moeten houden. Een belangrijk deel van die zekerheid is veiligheid. Overigens is het denkbaar dat het niveau van basiszekerheid per kustgebied kan verschillen, afhankelijk van de aanwezige economische en maatschappelijke belangen. Het bieden van basiszekerheid is een taak van de gezamenlijke overheden.

Huidige uitwerking

- De veiligheid binnendijks wordt preventief gehandhaafd conform de geldende normering.
- Voor de veiligheid binnen- en buitendijks geldt de meerlaags veiligheidsbenadering: preventie - ruimtelijke inrichting - rampenbestrijding.
- De basiskustlijn in stand houden; de basiskustlijn is niet alleen een basis voor de binnendijkse veiligheid, maar ook voor de buitendijkse veiligheid en andere functies zoals recreatie en drinkwaterwinning.
- Aandacht voor het veiligheidsniveau in historisch gegroeide, aaneengesloten buitendijks bebouwde gebieden in kustplaatsen. Dit is van belang voor bewoners, maar ook voor bijvoorbeeld horeca.
- Buitendijkse nieuwbouw is in principe voor eigen veiligheidsrisico en zal ook aan de andere ontwikkelingsprincipes moeten voldoen.
- Indien nodig het veiligheidsbeleid voor buitendijks bebouwd gebied aanpassen aan de resultaten van het deelprogramma Veiligheid en afstemmen met deelprogramma Nieuwbouw en Herstructurering;
- De condities voor landbouw en visserij zo mogelijk op gelijkwaardig niveau houden en eventuele dynamiek daarin zodanig beheersen dat de sectoren zich tijdig aan kunnen passen.

Relatie met huidige praktijk

De basiskustlijn is volledig geïmplementeerd. Het beleid voor 13 kustplaatsen wordt binnenkort geconcretiseerd. Condities voor landbouw en visserij worden niet actief gemonitord, maar komen aan de orde bij MER studies.

Perspectief voor de toekomst

Een meer flexibele invulling van de Basiskustlijn is denkbaar zonder de robuustheid ervan aan te tasten. Gedacht wordt aan meer mogelijkheden voor maatwerk om de zandverdeling aan te passen op basis van gebiedsspecifieke karakteristieken en belangen.

c Principe van natuurlijke dynamiek

Werken voor en met natuurlijke dynamiek.

Dit principe onderstreept het belang van de dynamiek van natuurlijke systemen, als doel (de intrinsieke natuurkwaliteit van de kust) en als middel voor kustontwikkeling.

Biodiversiteit is een zeer fundamenteel doel dat rechtstreeks dient om de stabiliteit van het leven op aarde te behouden.

Natuurkwaliteit is hier bedoeld als het geheel van flora en fauna met de benodigde milieucondities in een gebied. De natuurkwaliteit is waardevol voor kwaliteit van de leefomgeving, gezondheid, luchtkwaliteit, recreatie, werkgelegenheid, drinkwater, bufferfunctie. Natuurkwaliteit kan ook in economische termen uitgedrukt worden (ten Brink et al., 2010). Aanwezige flora en fauna vormen indicatoren voor natuurkwaliteit. De invulling van doelstellingen voor biodiversiteit en natuurkwaliteit zal voor de kust, als gevolg van de hoofdlijn 'meebewegen waar het kan', verschuiven naar meer dynamische ecosystemen, onder voorwaarde dat de natuurkwaliteit en biodiversiteit niet afneemt. Dit principe stelt daarmee wel het huidige beleid rond Natura 2000 ter discussie, omdat dit sterk gericht is op het behoud van bestaande niet dynamische natuurwaarden.

Dit principe geldt ook als middel voor kustontwikkeling door gebruik te maken van de natuurlijke elementen wind en waterstroming ('werken met de natuur'), Dit proces leent zich goed voor fasering en zonerings en ondersteunt daarmee tevens het meegroeiprincipe (a).

Huidige uitwerking

- Behoud en versterking van robuuste ecosystemen. Robuust betekent dat de natuur in die systemen zich kan aanpassen aan de veranderende omstandigheden en dat de biodiversiteit in de zin van het totaal aantal soorten tenminste op peil blijft. Hiertoe is naast kwaliteit ook een voldoende grootte van en verbinding tussen gebieden noodzakelijk.
- Zorg voor basiscondities voor natuurkwaliteit, zoals benodigd waterpeil, benodigde waterkwaliteit, minimale stikstofdepositie.
- Dynamisch duinbeheer, dat erop gericht is om het duinmassief te laten meegroeien met de zeespiegelstijging en op continue verjonging van het landschap en de biotopen met pioniersgewassen. Dit wordt onder meer gerealiseerd door verstuiving en met water- en sedimentindringing via sluffers.

Relatie met huidige praktijk

Natura 2000: De Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn geïmplementeerd in de Nederlandse Natuurbeschermingswet (1998). Op basis daarvan zijn in Nederland speciale beschermingszones aangewezen. De landzijde van het kustfundament valt hier grotendeels onder. Hoewel Natura 2000 primair een netwerk van natuurgebieden nastreeft zijn er ook gebiedsgebonden instandhoudingdoelen voor soorten opgesteld. Het is echter mogelijk dat het halen van deze doelen wordt bemoeilijkt door migratie of verdwijning van soorten als gevolg van klimaatverandering en zeespiegelstijging. Welke individuele soorten hierdoor zullen verdwijnen of verschijnen is niet exact aan te geven. Voorlopig wordt wel vastgehouden aan instandhoudingdoelen en -maatregelen. Als niet behaalde doelstellingen naar de EU toe kunnen worden verantwoord, worden er vanuit Brussel geen consequenties aan verbonden. Daar staat echter tegenover dat individuele lidstaten wel hun best moeten doen om ook klimaatgerelateerde aantastingen van instandhoudingdoelstellingen zo veel mogelijk tegen te gaan.

Perspectief voor de toekomst

Dit principe impliceert dat voor het kustgebied sommige instandhoudingsdoelen van Natura 2000 in de toekomst mogelijk anders geformuleerd moeten worden (zie ook het Deltaprogramma 2011, pg. 48). De noodzaak hiertoe ontstaat ook door de klimaatverandering waardoor sommige soorten en levensgemeenschappen achteruit zullen gaan of verdwijnen terwijl voor andere het omgekeerde geldt. Belangrijk hierbij is dat soorten kunnen migreren. De samenhang van het kustgebied is dus een voorwaarde om natuurkwaliteit en diversiteit in de duinen te handhaven. Met het oog daarop is het goed denkbaar dat het Natura 2000 beleid zich op termijn meer zal richten op behoud en ontwikkeling van meer dynamische en klimaatbestendige natuurdoelen in de kust. Een dergelijke ontwikkeling biedt een beter perspectief om natuurbeleid voor de kust te combineren met lange termijn kustveiligheidsbeleid waarin zoveel mogelijk wordt ingespeeld op de natuurlijke processen

d Ruimtelijke kwaliteit principe

Voor ruimtelijke kwaliteit geldt een vertaling van de hoofdlijn: 'meebewegen waar kan, weerstand bieden waar het moet'. Dit is voor ruimtelijke kwaliteit uitgewerkt in drie richtingen: kernkwaliteiten benoemen en bewaken, veiligheidsmaatregelen zo goed mogelijk inpassen, en nieuwe kwaliteiten toekomstbestendig ontwikkelen. De matrix 'ruimtelijke kwaliteit', beschreven in Bijlage 1 van het Plan van Aanpak Deelprogramma Kust, is een hulpmiddel bij de toepassing van dit principe.

d1 Kernkwaliteiten benoemen en bewaken.

Bij het ontwikkelen van visies en voorbereiden van beleidskeuzen voor kustontwikkeling zullen telkens eerst de kernkwaliteiten in het betreffende kustgebied benoemd moeten worden. De opvattingen over kernkwaliteiten kunnen door de tijd wijzigen. Voorop blijft staan dat het kustbeleid gericht is op behoud en zo mogelijk versterking van die benoemde kernkwaliteiten.

Huidige uitwerking (beleidslijn kust/NWP)

Uitzicht op de vrije horizon vanaf de hoogwaterlijn naar zee.

De bestaande aantrekkelijke structuur van uitgestrekte duingebieden met waardevolle natuurgebieden en drukbezochte kustplaatsen en inpassing van economische ontwikkelingen is de huidige doelstelling. Behoud van de (historisch gewortelde) identiteit van kustlandschappen en kustplaatsen.

Behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

d2 Veiligheidsmaatregelen zo goed mogelijk inpassen:

In de tweede plaats dienen de effecten van een veiligheidsmaatregel op de ruimtelijke kwaliteit beperkt of positief te zijn.

Huidige uitwerking

- Een zorgvuldige inpassing van de veiligheidsmaatregel, waarbij bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd en gecontinueerd.
- Maximale beperking van nadelige effecten en waar mogelijk positieve effecten van de veiligheidsmaatregel op de ruimtelijke kwaliteit.
- Een verbetering van de omgeving van de veiligheidsmaatregel door werk met werk te maken, zoals ruimtelijk-economisch versterken en vitaal maken van kustplaatsen.
- Het toekomstbestendig uitvoeren van veiligheidsmaatregelen, waarbij voldoende ruimte is ingebouwd om ook bij zeespiegelstijging te kunnen blijven voldoen aan de veiligheidsnormen ('meegroei capaciteit').

d3 Nieuwe kwaliteiten toekomstbestendig ontwikkelen

Bij ruimtelijke investeringen dient actief te worden ingespeeld op verwachte veranderingen in klimaat (temperatuur, neerslag, mogelijk hogere frequentie en intensiteit van stormen) en op sociaal-economische ontwikkelingen.

Huidige uitwerking

- Ruimtelijk en economisch versterken en gezond maken van kustplaatsen, b.v. door specialiseren naar doelgroepen en meer aansluiting bij de eigen identiteit;
- Zoneren van het ruimtegebruik en reguleren en faciliteren van meervoudig ruimtegebruik van de kust inclusief de reserveringszone, waardoor verschillende maatschappelijke behoeften m.b.t. de kust ook op lange termijn bevredigd kunnen worden;
- Bij de bereikbaarheid van de kust inspelen op mogelijke toename van recreatief gebruik van het strand bij voorspelde toename van de zomertemperatuur;

- De aantrekkingskracht van de kust als hoogwaardige vestigingsfactor versterken.
- De kwaliteit van de stranden, als trekpleister voor het toerisme aan de kust, versterken;
- Het definiëren van 'blijf af' gebieden, gebieden waar ontwikkeling juist niet gewenst is ('weerstand waar het moet', zoals stiltegebieden);
- Renovatie van verouderde monofunctionele bebouwing van kustplaatsen naar meer flexibele vormen.

Relatie met de huidige praktijk

Het bewaken van de kernkwaliteiten (d1) is opgenomen in de Beleidslijn Kust en in de Ontwerp AMvB Ruimte. Over het algemeen wordt hier rekening mee gehouden. De noties die beschreven zijn bij het inpassen van veiligheidsmaatregelen (d2) worden wel ter harte genomen. Zie vooral de zwakke schakels. De mate waarin dit gerealiseerd kan worden hangt af van budgetten die flankerend aan veiligheidsmaatregelen beschikbaar gemaakt worden.

Perspectief voor de toekomst

Het toekomstgericht ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten (d3) is onderwerp geweest van verschillende toekomstverkenningen en zal vooral in de provinciale visies kust tot uiting moeten komen. De uitdaging hierbij is om de gewenste ontwikkeling zo specifiek te maken dat daarmee de bovengenoemde specialisatie en eigen identiteit van kustgebieden en kustplaatsen concreet gemaakt worden.

e Financieringsprincipe

Investerings in de veiligheid van de kust tot het niveau van de (geactualiseerde) veiligheidsnormen geschieden op kosten van de verantwoordelijke voor waterkering. Investerings die aanvullend gericht zijn op het realiseren van andere maatschappelijke wensen en behoeften (voor wonen, werken, recreëren, natuur, landschap) worden bekostigd volgens het taakbeginsel.

Dat taakbeginsel is afgeleid van het profijtbeginsel en is gebaseerd op de gedachte dat partijen moeten bijdragen in de kosten van de voortgebrachte voorzieningen naar de mate van het profijt dat elke partij heeft van die voorzieningen en de vervulling van zijn maatschappelijke taak. Bij de kostenafweging wordt gekeken naar de totale kosten van aanleg, beheer en onderhoud. Specifieke aandacht is nodig voor spelregels over de bekostiging van onderhoud en de zekerheid die hiervoor nodig is.

In veel gevallen is het moeilijk om integrale projecten van de grond te krijgen omdat de wensen en bekostiging vanuit de verschillende belangen niet synchroon lopen. Voor dergelijke gevallen zullen de betrokken partijen zoeken naar financieringsconstructies om deze tijdsverschillen te overbruggen. Ook adaptief deltamanagement vraagt om een aanpassing van bestaande financieringsstructuren.

2.5 Strategieën voor toekomstbestendige integrale kustontwikkeling

Voor het in gang zetten van gewenste ontwikkelingen richting een gekozen streefbeeld voor de kust zullen in de Nationale Visie Kust beleidsstrategieën voor verschillende typen kust worden uitgewerkt. Deze strategieën zijn gebaseerd op de hoofdlijn en ontwikkelingsprincipes voor een toekomstbestendige kust die in voorgaande paragraaf zijn omschreven. Aan de hand van de deltasenario's (klimaatverandering en sociaal-economische ontwikkelingen) worden de strategieën getoetst op toekomstbestendigheid.

Om die beleidsstrategieën en streefbeelden te kunnen ontwikkelen dienen eerst de lange termijn opgaven voor veiligheid en ruimtelijke kwaliteit voor onderdelen van de kust te worden bepaald, o.a. verwoord in de provinciale kustvisies. Vaak zijn er meerdere strategieën mogelijk om doelen en streefbeelden te kunnen realiseren. De keuze van een voorkeursstrategie per kusttype zal gericht zijn op een efficiënte verbinding van korte termijn wensen voor kustontwikkeling met lange termijn doelstellingen voor een duurzaam veilige, sterke en mooie kust ('adaptief deltamanagement').

Nadere invulling van opgaven, streefbeelden en strategieën zal plaats vinden via:

- Ontwerpateliers: hoe kunnen verschillende delen van de kust met verschillende karakteristieke dwarsdoorsneden zich ontwikkelen?
- Scenario workshops: welke beelden passen bij verschillende deltasenario's (opgebouwd uit combinaties van KNMI-scenario's voor klimaatverandering en zeespiegelstijging en WLO-scenario's voor ruimtelijk-economische ontwikkeling)?
- Onderzoek, o.a. naar toekomstbestendige verharde zeeweringen, en naar lange termijn suppletie strategieën.
- Betrokkenheid en samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke groeperingen.

2.6 Mogelijkheden voor kustuitbreiding

De Deltacommissie (2008) definieert kustuitbreiding als een brede zeewaartse landaanwinning met een permanent karakter, gericht op versterking van de lange termijn veiligheid en ruimtelijke kwaliteit. Daarmee onderscheidt kustuitbreiding zich van reguliere kustsuppletie die gericht is op het op peil houden van het kustfundament.

De wenselijkheid en haalbaarheid van kustuitbreiding zullen afhankelijk zijn van de lokale en regionale behoeften en omstandigheden. Voor de provinciale kustvisies wordt daarom gevraagd de drijfveren en mogelijkheden per kustprovincie te bepalen en te onderbouwen zodat deze kunnen worden meegenomen in de Nationale Visie Kust. Om uiteindelijk tot een landelijke visie te kunnen komen dient de inbreng van provincies vergelijkbaar te zijn. De in dit hoofdstuk beschreven ontwikkelingsprincipes voor een toekomstbestendige kust gelden ook onverkort voor kustuitbreidingsplannen.

Op grond van uitgevoerde haalbaarheidsstudies kan voorzichtig geconcludeerd worden dat het realiseren van functies op een kustuitbreidingslocatie over het algemeen duurder is dan op bestaand land. Alleen waar grote ruimtelijke druk is, kan wellicht voldoende (politieke en economische) motivering gevonden worden voor een kustuitbreiding. Als dit ergens het geval is, dan zal dit bij de Randstad zijn. Bij de onderbouwing van de haalbaarheid van kustuitbreiding zijn de juridische en economische randvoorwaarden en criteria van belang zoals weergegeven in bijlage 1.

Kustuitbreiding is, zeker de komende 50 jaar, niet noodzakelijk voor de kustveiligheid. Het kan wel baten opleveren voor de kustveiligheid als andere veiligheidsmaatregelen door de landaanwinning beperkt kunnen worden. Verkend kan dan worden in hoeverre investeringen in lange termijn veiligheid via zeewaartse kustuitbreiding kunnen leiden tot versoepeling of opheffing van de landwaarts gelegen reserveringsgebieden voor 200 jaar zeespiegelstijging. In een kustuitbreidingsplan zal de bijdrage aan de kustveiligheid daarom goed onderbouwd moeten worden.

Wat betreft de wijze van landaanwinning kan opgemerkt worden dat een vrije dynamische kustuitbreiding, die zich langs een groot deel van de Noordzeekust zal uitstrekken, het meest overeenkomt met het advies van de Deltacommissie en ook voortbouwt op het bestaande kustbeleid van dynamisch handhaven van het kustfundament en van de kustlijn. Bovendien is de werkwijze van vrije kustuitbreiding flexibel; er kan besloten worden om tijdelijk minder te suppleren om financiële of andere redenen. Nadeel kan zijn dat een dergelijke landaanwinning pas op langere termijn gerealiseerd zal zijn (orde 50 jaar), hetgeen niet gunstig is voor de kosten/batenbalans. De gestuurde kustuitbreidingen leiden tot sneller en gericht resultaat, maar kennen een kleinere ruimteschaal.

2.7 Mogelijkheden voor flexibeler omgaan met de reserveringszone

In discussies over kustuitbreiding is naar voren gekomen dat de provincies en gemeenten er behoefte aan hebben om flexibeler om te gaan met ruimtelijke ordening in bebouwde gebieden die op de kering of in de reserveringszone voor 200 jaar zeespiegelstijging liggen. Om te kunnen beoordelen of hiervoor in een kustlocatie mogelijkheden bestaan dienen de effecten op de locatie en ook op de kust als geheel in beschouwing te worden genomen. Om meer concrete invulling te kunnen geven aan de mogelijkheden om anders om te gaan met de huidige reserveringszones worden de regionale en lokale overheden gevraagd aandacht te geven aan de innovatieve mogelijkheden tot multifunctioneel gebruik. Het Deelprogramma Kust zal voor een aantal locaties het initiatief nemen om meer helderheid in deze materie te krijgen. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij lopende praktijkvragen en de andere deelprogramma's. Ook zijn de resultaten uit het Deelprogramma Veiligheid hierbij van belang.

3 Vraagstelling voor de Provinciale Visies Kust

3.1 Aandachtspunten en vragen voor het opstellen van de provinciale kustvisies

Bij de opstelling van hun kustvisies is het belangrijk dat Rijk en provincies volgens een eenduidige systematiek te werk gaan. Hiermee wordt bevorderd dat de provinciale kustvisies onderling goed kunnen worden afgestemd en een goede doorwerking krijgen in de gezamenlijke Nationale Visie Kust. Daarom is een aantal vragen opgesteld. De aandachtspunten en vragen zijn in vier blokken onderverdeeld en betreffen 'integrale kustontwikkeling', 'veilig houden van de kust', '(zeewaartse) kustuitbreiding', 'de keringszone en reserveringszone'.

a Vragen en aandachtspunten bij 'integrale kustontwikkeling'

Voor een eenduidige systematiek bij de opstelling van kustvisies is het belangrijk dat een aantal inhoudelijke vragen en aandachtspunten in de provinciale kustvisies aan de orde komen. Voor een optimale afstemming en een breed maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak zijn goede procesafspraken belangrijk. De onderstaande vragen en aandachtspunten agenderen de belangrijkste onderwerpen voor de nationale en provinciale kustvisies. Waar mogelijk en relevant wordt gevraagd om de informatie uit te splitsen per kusttype (zie voor de typologie bijlage 2 van het Nationaal Kader Kust).

Vragen bij de provinciale visies:

- Wat is het provinciaal streefbeeld of ontwikkelingsperspectief (over ca. 100 jaar) voor een toekomstbestendige kust, uitgesplitst naar onderdelen van de kust c.q. kusttypen?
- Wat zijn de prognoses (trendmatig vastgestelde verwachtingen) met betrekking tot het ruimtegebruik van de kust (tot 2040 en

daarna)? Hoe zien de regionale en lokale partijen de economische en ecologische ontwikkeling in hun gebied.

- Wanneer zijn extra maatregelen of ombuigingen in het kustbeleid nodig bij extreme ontwikkelingen (in klimaat of ruimtelijke opgaven of anderszins)? Met andere woorden: wat zijn mogelijke knikpunten in het kustbeleid?
- In welke delen van de kust is sprake van tekorten (wat betreft veiligheid en ruimtelijke kwaliteit), nu of in de toekomst (zo mogelijk rekening houdend met de deltasce­nario's)? Zo mogelijk uitgewerkt per kustregio en kusttype (uitgaande van de kusttypologie uit dit Nationaal Kader).
- Gevraagd wordt om deze informatie bij voorkeur vast te leggen in een knelpuntenkaart c.q. een kaart met beleidstekorten (op korte of langere termijn) voor veiligheid en ruimtelijke kwaliteit (b.v. wensbeeld recreatieve breedte stranden).
- Waar liggen kansen voor kustuitbreiding en/of kustverbreding (zeewaarts of landwaarts): fysiek, financieel-economisch, planologisch (bestaande of geplande bebouwing en infrastructuur) en wat dragen die bij aan veiligheid en ruimtelijke kwaliteit? Leg ook deze informatie bij voorkeur op kaart vast.
- Wat zijn mogelijkheden voor het toekomstvast maken (dat wil zeggen: bestand tegen zeespiegelstijging) van harde kustdelen? Graag uitsplitsen naar kustplaatsen en zeedijken.
- Is meer dynamiek in de kustzone (incl. duinen) mogelijk en gewenst met het oog op veiligheid, ruimtelijke kwaliteit en natuurontwikkeling? Waar wel en waar niet doen?
- Welk toekomstbeeld ziet u voor de Natura 2000 gebieden mede in samenhang met de veiligheid en dynamisch duinbeheer?
- Waar en wanneer liggen opgaven en wensen voor kustontwikkeling (o.a. herstructurering; ruimtelijke reserveringszone, zeejachthaven,

ontwikkelingen in het natte deel van de kust) en wat kunnen projecten in dat kader bijdragen aan lange termijn kustveiligheid en ruimtelijke kwaliteit?

- Zijn er specifieke bestemmingen, opgaven of wensen voor het natte deel van de kust (bijvoorbeeld zandplaten of geulen) waarmee rekening dient te worden gehouden bij integraal kustbeleid?
- Welke functies in welke vorm en mate wil de provincie per gebied nastreven en welke wel of niet toelaten in de kustzone? Zo mogelijk dit aangeven in de vorm van functieaccenten, waarbij de relatie tussen zee, kust en aangrenzend binnenland meegenomen wordt.
- Welk beleid heeft de provincie of wil de provincie ontwikkelen voor buitendijkse bebouwing?

Aandachtspunten voor de provincies:

- Pas de ontwikkelingsprincipes (2.4.2) toe in de provinciale kustvisies en bij projecten voor kustontwikkeling en kustuitbreiding.
- Geef aan hoe deze principes in de praktijk werken. Waar is behoefte aan lokaal of regionaal maatwerk? Waar zijn principes wellicht soms onderling strijdig?
- Geef aan tegen welke knelpunten vanuit de regelgeving u aanloopt om uw visie te kunnen realiseren. Waar wordt bijstelling in de regelgeving gevraagd of voorzien?
- Werk de visie op integrale kustontwikkeling uit in goede samenwerking met bestuurlijk verantwoordelijken en maatschappelijk betrokkenen.
- Zorg voor een goede afstemming tussen de provincies onderling.

b Aandachtspunten bij 'veilig houden van de kust'

In het lopende project "Veiligheidsopgaven" wordt met name nagegaan wanneer op welke plek welke veiligheidsproblemen (gaan) ontstaan. Rijkswaterstaat en waterschappen werken samen in dit project en zullen bevindingen, op basis van lopend onderzoek en eerste inschattingen van waterbeheerders over veilig worden (keringen) en veilig blijven (kustfundament), ondermeer inbrengen in de provinciale kustvisies. Het resultaat van het project is per definitie een groeidocument, want er zal steeds meer kennis beschikbaar komen en de acceptatie van risico's en de eisen t.a.v. rendement zullen steeds veranderen. Desalniettemin worden op basis van de huidige inzichten knelpunten en kansen geïdentificeerd. Tot nu toe lijken ruimtelijk-economische urgenties over het algemeen acuter dan veiligheidsurgenties. Om Nederland de veiligste Delta van de wereld te laten blijven moet blijvend ingezet worden op het veilig houden van de kust. Dit om te voorkomen dat in de toekomst zal blijken dat er veel hogere uitgaven zijn en het dus per saldo duurder zal zijn. Bovendien kan het maatschappelijk rendement van financiële middelen die worden besteed aan de duinen, dijken en het kustfundament worden vergroot door meer onderlinge samenhang en koppeling met andere functies. Innovaties in werkwijzen en instrumenten om de samenhang te verbeteren en meer te anticiperen op de toekomst zullen hard nodig blijken. Daar wordt met dit project op ingezet.

c Vragen en aandachtspunten bij '(zeewaartse) kustuitbreiding'

- Indien de regionale partijen mogelijkheden zien in kustuitbreiding dan is het van belang om de haalbaarheid daarvan te onderzoeken. Voor de provinciale kustvisies gelden dan de volgende aandachtspunten:

Juridisch:

Voor het realiseren van kustuitbreidingsprojecten is een groot aantal vergunningen, toestemmingen en ontheffingen nodig. Het belangrijkste besluit dat moet worden genomen is de vaststelling van een bestemmingsplan. In dat bestemmingsplan dient vooral het aspect natuurbescherming bijzondere aandacht vanwege de beschermingsstatus van een groot deel van de Nederlandse kust, voor zover die valt onder de Natuurbeschermingswet en de status van Natura 2000 gebied heeft.

Het is daarom essentieel om in het projectplan aan te geven hoe het project zo vorm gegeven en uitgevoerd wordt dat het past binnen een juridisch haalbaar bestemmingsplan dat voldoet aan de criteria van de Natuurbeschermingswet 1998. Daartoe bevat het juridisch advies dat Pels Rijcken & Drooglever Fortuijn advocaten en notarissen hebben uitgebracht over kustuitbreiding de nodige concrete voorstellen (zie met name de paragrafen 2.9 – 2.11 uit dit advies). Geadviseerd wordt om bij de voorbereiding van kustuitbreidingsprojecten van meet af aan volwaardig maatregelen in het project te betrekken die positief uitpakken voor instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000.

Ruimtelijk/economisch:

Vanuit ruimtelijk/economisch perspectief gelden de volgende aandachtspunten en vragen:

- Is er bij de beoogde functies sprake van een ruimtetekort op bestaand land in de kustregio? Met andere woorden, welke tekorten wil de provincie oplossen met kustuitbreiding?
- Hoe verhouden de ontwikkelkosten van de beoogde functies op de kustuitbreiding zich tot de ontwikkelkosten op bestaand land?
- Welke kostendragers (publiek en privaat) kunnen een bijdrage leveren aan de financiering van de kustuitbreiding, wat zal naar verwachting de bijdrage zijn per kostendrager en voor de ontwikkeling van welke functies is hun bijdrage bestemd?
- Kunnen functies op de kustuitbreiding gecombineerd worden (meervoudig ruimtegebruik) en welke efficiency winst levert dat op? Ga hierbij specifiek ook in op mogelijke synergie met de realisatie van veiligheidsdoelstellingen: welke kosten voor veiligheid (zonder kustuitbreiding) worden vermeden door realisatie van kustuitbreiding?
- Hoe verhouden de kosten zich in de tijd met de te realiseren baten? Voldoet de kustuitbreiding met de beoogde functies aan de ontwikkelingsprincipes waaronder die voor ruimtelijke kwaliteit (zie hoofdstuk 2)? Zijn eventuele negatieve omgevingseffecten op nieuw land beperkter dan op bestaand land?

Technisch:

Bij kustuitbreiding kan worden gekozen tussen verschillende werkwijzen, afhankelijk van het type kust en de beschikbare ontwikkeltijd. Specificeer of de beoogde kustuitbreiding kan plaats vinden volgens het principe van vrije dynamische kustuitbreiding of dat beter gekozen kan worden voor de werkwijze van gestuurde dynamische kustuitbreiding. Is het noodzakelijk om de kustuitbreiding 'op te hangen' aan een aantal harde elementen?

d Vragen en aandachtspunten voor de keringszone en reserveringszone

In discussies over kustuitbreiding is naar voren gekomen dat de provincies en gemeenten er behoefte aan hebben om flexibeler om te kunnen gaan met ruimtelijke ordening in bebouwde gebieden die op de kering of in de reserveringszone voor 200 jaar zeespiegelstijging liggen.

Voor sommige badplaatsen wordt als actueel probleem gesignaleerd dat deze vanwege de huidige veiligheidsregelgeving op slot zitten.

In verband hiermee worden de volgende vragen gesteld aan de provincies:

- Welke mogelijkheden ziet u om de kustverdediging te versterken c.q. mee te laten groeien met de zeespiegelstijging binnen de huidige keringszone en reserveringszone?
- Welke consequenties heeft dit voor bestaande bebouwing en welke oplossingen ziet u om dit in harmonie te laten gaan met ontwikkeling van de kustplaatsen?
- Wat ziet u als de huidige problematiek rond de keringszone en reserveringszone? Welke mogelijkheden worden vanuit de regio (provincies, waterschappen, gemeenten) gezien om dit op te lossen?
- Welke mogelijkheden ziet u om de kust zeewaarts te versterken zodanig dat er voldoende ruimte is voor de ruimtelijke ontwikkeling van de kustplaatsen?
- Welke kosten en baten (kwalitatief/kwantitatief) ziet u bij de beide oplossingsrichtingen (in de kering en reserveringszone / zeewaarts)?
- Wat ziet u als het effect van lokale oplossingsrichtingen op de kust als geheel?
- Indien u meer baten ziet in een zeewaartse ontwikkeling, ziet u dan een reële mogelijkheid om die baten beschikbaar te krijgen om daarmee een financiële bijdrage te leveren in de zeewaartse verlegging van de kustverdediging? Zo ja, op welke wijze?

Opgemerkt wordt dat bij ruimtelijke aanpassingen van de keringszone en reserveringszone de juridische randvoorwaarden onder C onverkort gelden. De ruimtelijk/economische aandachtspunten genoemd onder C worden vervangen door bovenstaande vragen.

3.2 Samenhang Nationaal Kader Kust met de kennisagenda en acties van Rijk en Deltaprogramma

Parallel aan de provinciale visies zal het Deltaprogramma Kust het proces voor de Nationale Visie Kust faciliteren. Samenwerking met de regionale partners is daarbij cruciaal. Daarnaast zullen het Deltaprogramma Kust en het Rijk werken aan antwoorden op vragen als:

- Wanneer en waar ontstaan veiligheidsknelpunten en wat is de veiligheidsopgave?
- Hoe werken nieuwe veiligheidsnormen door op de kust?
- Waar ontstaan mogelijke ruimtelijke knelpunten?
- Welke mogelijkheden kan een nieuwe suppletiestrategie opleveren?
- Welke mogelijkheden zijn er langs de hele kustlijn voor multifunctioneel gebruik van de keringszone?
- Hoe zijn verharde keringen toekomstvast te maken?

Literatuur

Brink, B. ten et al., 2010: Rethinking Global Biodiversity Strategies: Exploring structural changes in production and consumption to reduce biodiversity loss. PBL report 500197001

CPB, MNP en RPB, 2006: Welvaart en Leefomgeving: een scenario-studie voor Nederland in 2040. Den Haag/Bilthoven

Deltacommissie, 2008: Samen werken met water. Bevindingen van de Deltacommissie.

Deltares, 2010: Technische mogelijkheden van dynamische kustuitbreiding; een voorverkenning t.b.v. het Deltaprogramma. Rapport 1201993-004.

KNMI, 2006: Klimaat in de 21e eeuw; vier scenario's voor Nederland. Brochure KNMI, de Bilt.

Ministerie van VenW, 2009: Nationaal Waterplan

Vos, C.C., M. van der Veen en P.F.M. Opdam, 2006: Natuur en klimaatverandering; wat kan het beleid doen? Brochure Alterra Wageningen

Ministeries van VenW en VROM, 2007: Beleidslijn Kust.

Ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ, 2006: Nota Ruimte

Ministeries van VROM, VenW en LNV, 2008: Structuurvisie Randstad 2040

Ministerie van VROM, 2009: Ontwerp AMvB Ruimte. Ontwerp Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn advocaten en notarissen, 2010 Advies juridische randvoorwaarden kustuitbreiding (Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn. Notitie.

Projectteam DP Kust, 2010: Plan van Aanpak Deltaprogramma - Deelprogramma Kust. Definitief concept 31 mei 2010.

Witteveen en Bos, 2010: Economische randvoorwaarden Deltaprogramma Kust. Uitgave Ministerie van VROM.

WL | Delft Hydraulics, 2008: Eiland in zee – deel van een veerkrachtige kust. Rapport WL | Delft Hydraulics, Delft.

Bijlagen

Bijlage 1 Kustuitbreiding

Kustuitbreiding als specifieke strategie voor kustontwikkeling
Kustuitbreiding wordt in dit verband beschouwd als één van de mogelijke strategieën voor kustontwikkeling. Dit Nationaal Kader Kust geeft invulling aan de toezegging van het Rijk in het Nationaal Waterplan (NWP) om een haalbaarheidsstudie uit te voeren naar de mogelijkheden voor kustuitbreiding. In het Opdrachtdocument voor het deltaprogramma Kust is hiervoor een aparte deelopdracht opgenomen: “Verken de wenselijkheid en de haalbaarheid (zowel technisch als qua kosten, baten en draagvlak) van een eventuele kustuitbreiding en onderzoek waar en in welke mate een kustuitbreiding voor- of nadelen met zich meebrengt.” Deze bijlage bevat de resultaten van deze verkenningen, vertaald naar criteria en randvoorwaarden waaraan kustuitbreiding zal moeten voldoen.

Wat is kustuitbreiding?

Kustuitbreiding wordt in het advies van de Commissie Veerman (Deltacommissie 2008) gedefinieerd als een brede zeewaartse landaanwinning, gericht op versterking van de lange termijn veiligheid en ruimtelijke kwaliteit.

In het Nationale Waterplan is over kustuitbreiding het volgende opgenomen:

“Om in de toekomst meer ruimte te bieden voor functies in het kustgebied, suggereert de Deltacommissie uitbouw van de kustlijn. Het gaat dan niet om lokale verbreding van het strand, maar om zandige zeewaartse uitbreiding over grote stukken van de kust. Hiermee wordt de kust niet alleen wat veiligheid betreft robuuster

en veerkrachtiger. De natuur- en landschapontwikkeling zou dan meer kansen krijgen, de recreatie meer ruimte en de kust zou meer bijdragen aan de kwaliteit van het achterland, zoals de Randstad. Het Rijk doet in de planperiode een nadere verkenning naar de haalbaarheid van een dergelijke uitbreiding van de kust, waarin alle voor- en nadelen worden afgewogen.”

Deltares (2010) werkt de omschrijving van kustuitbreiding als volgt nader uit:

- Het uitvoeren van extra zandsuppleties, aanvullend op de zandsuppleties die nu al plaats vinden voor het handhaven van de kustlijn en het zandvolume in het kustfundament,
- over een periode van tenminste 50 jaar, waardoor er voldoende tijd is voor geleidelijke kustaanwas,
- hetgeen resulteert een permanente strook nieuw land boven water,
- met een breedte van 50 – 1000 meter zeewaarts van de huidige kustlijn,
- direct verbonden met de bestaande Noordzeekust.

Als werkdefinitie voor het Nationaal Kader Kust wordt deze definitie aldus samengevat: Kustuitbreiding is een substantiële en robuuste zandige landaanwinning, aangesloten aan de bestaande kust, met de inzet om deze permanent te behouden. Uitgangspunt is dat de kustuitbreiding robuust van karakter is, dat wil zeggen dat de kust extreme situaties kan opvangen zonder dat extra maatregelen nodig zijn. Kustuitbreiding kan ook de vorm hebben van een sluftervormige kust met een natuur- en een bufferfunctie.

Algemeen kan worden gesteld dat voor veiligheid kustuitbreiding wel mogelijk maar niet noodzakelijk is, althans niet in de komende 50 jaar. De veiligheid kan duurzaam worden onderhouden door de kust in verticale zin mee te laten groeien met de zeespiegelstijging en de kustlijn op zijn huidige plaats te handhaven. In het NWP wordt kustuitbreiding dan ook losgekoppeld van veiligheid. Eventuele kustuitbreiding moet dan ook vooral vanuit ruimtelijk/economisch perspectief worden gemotiveerd en onderbouwd worden. Dit neemt niet weg dat kustuitbreiding positief zal bijdragen aan de robuustheid en veerkracht van de kust, en dat er synergiewinst mogelijk is tussen veiligheidsopgaven en ruimtelijke opgaven.

Dit Nationaal Kader doet geen uitspraken over de totale benodigde en beschikbare investeringsruimte voor kustuitbreiding. Wel bevat het een aantal randvoorwaarden en aandachtspunten, die de regionale overheden kunnen gebruiken bij het opstellen van hun kustvisies.

Uitgevoerde vooronderzoeken

Ter voorbereiding van dit Nationaal Kader zijn drie verkenningen uitgevoerd vanuit de aandachtspunten: juridische regelgeving, economische haalbaarheid en technische realiseerbaarheid. De onderzoeken gaan daarmee in op de mogelijkheden, maar niet op de noodzaak of de maatschappelijke/politieke wil tot kustuitbreiding.

Onderstaand zijn kort de resultaten van die onderzoeken weergegeven.

1 Juridische randvoorwaarden kustuitbreiding

(Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn, 2010)

Een belangrijk toetsingskader, dat moet worden doorlopen voordat een kustuitbreiding kan worden opgenomen in een bestemmingsplan en/of een besluit op grond van de Waterwet, wordt gevormd door de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, die zijn geïmplementeerd in de Nederlandse Natuurbeschermingswet (1980 en de Flora- en Faunawet (2002). Zo zijn vrijwel alle duingebieden aangewezen als Natura 2000 gebieden en hebben of krijgen ook grote delen van de Noordzee deze zelfde beschermingsstatus. Als niet kan worden uitgesloten dat natuurlijke kenmerken van een gebied worden aangetast, is vergunningverlening voor het project alleen mogelijk als voldaan wordt aan de volgende drie cumulatieve voorwaarden (ADC-criteria uit de Natuurbeschermingswet):

- a) er zijn geen alternatieve oplossingen
- b) er zijn dwingende redenen van groot openbaar belang;
- c) er worden compenserende maatregelen genomen.

Een grootschalige kustuitbreiding is niet noodzakelijk voor veiligheid (zie het NWP) en zal dus niet eenvoudig de ADC-criteria doorstaan.

Het zal vooral lastig zijn om aan te tonen dat er geen alternatieve oplossingen mogelijk zijn (voorwaarde a). Het zal, gezien de uitgevoerde verkenning van technische aspecten van kustuitbreiding (Deltares, 2010) minder moeite kosten om aan te tonen dat een kustuitbreiding bijdraagt aan de lange termijn hoogwaterbescherming (voorwaarde 2).

Om toch kustuitbreidingsprojecten kansrijker te maken en om te voorkomen dat een beoordeling aan de hand van ADC-criteria noodzakelijk is zou kunnen worden gestreefd naar een integrale aanpak, waarbij zodanige maatregelen als volwaardig worden opgenomen in het plan dat er geen significante negatieve gevolgen ontstaan voor Natura 2000.

Indien een kustuitbreidingsproject voorgestaan wordt, dan kan de oplossing gezocht worden in:

- een grotere ruimteschaal
- een langzame verandering (waardoor het biotoop niet merkbaar wordt beïnvloed)
- positieve (mitigerende) maatregelen
- een saldobenadering

Bij langzame kustuitbreiding kan een redenering zijn dat het gebied niet merkbaar verandert, maar zich alleen langzaam verplaatst. De 'saldobenadering' wordt inmiddels aanvaard, mits de positieve maatregelen een logisch en integraal onderdeel vormen van het project. Er mogen niet willekeurig onderdelen aan een project worden toegerekend om een positieve beoordeling te bewerkstelligen, want dan gelden deze als compenserende maatregelen. En compenserende maatregelen mogen pas worden opgenomen als duidelijk is aangetoond dat aan de eerste twee ADC-voorwaarden wordt voldaan.

2 Economische randvoorwaarden

(Witteveen en Bos, 2010)

Ruimtegebruiksfuncties, zoals natuur, recreatie of woningbouw kunnen zowel op het bestaande land als op een landaanwinning worden gerealiseerd. De centrale vraag is dan ook: wanneer wordt met een ruimtegebruiksfunctie uitgeweken naar een landaanwinning?

Vanuit economisch perspectief luidt het antwoord op deze vraag: landaanwinning ligt voor de hand wanneer dat goedkoper is dan realisatie van die ruimtegebruiksfunctie op bestaand land. Realisatie van een bepaalde ruimtegebruiksfunctie op nieuw aan te winnen land zal logischerwijs alleen goedkoper zijn dan realisatie ervan op bestaand land wanneer:

- de ontwikkelkosten van de functie op nieuw land lager zijn, en/of;
- de negatieve omgevingseffecten op nieuw land beperkter zijn.

Vanuit ruimtelijk perspectief luidt het antwoord op de centrale vraag echter: we wijken uit naar een landaanwinning wanneer elders geen plek is om in de behoefte aan het betreffende ruimtegebruik te voorzien. Met andere woorden: er moet sprake zijn van een tekort op bestaand land, bijvoorbeeld een tekort aan natuurgebied, aan recreatiemogelijkheden of aan woningen.

De conclusies uit het onderzoek zijn:

- De kosten van landaanwinning zijn in het algemeen hoog vergeleken met de kosten voor realisatie van functies op bestaand land.
- Het blijkt dat het landinwaarts oplossen van het recreatietekort het meest economisch is. Langs de Zuid-Hollandse kust is het tekort aan recreatiemogelijkheden het grootste, en daarmee de

recreatieve behoefte aan kustuitbreiding het hoogst. Bij de Wadden en Zuidwest Delta is het recreatietekort beperkt.

- Realisatie van natuur op een kustuitbreiding is relatief het meest kansrijk voor het gedeelte van de Hollandse kust, waar door de stedelijke druk natuurontwikkeling binnendijs lastig te realiseren is voor zover de zeezijde niet onder Natura 2000 valt.
- Er is tot 2020 zeker sprake van ruimtetekort voor woningen en bedrijven, maar de kosten voor kustuitbreiding zijn flink hoger dan de huidige landinwaartse prijzen. Omdat grote delen van de kustzone beperkingen kennen voor woningbouw of aanleg van bedrijventerreinen en de Hollandse kust grote woningtekorten kent, kunnen tot op zekere hoogte hogere kostprijzen op kustuitbreidingslocaties gemotiveerd worden.
- Voor windenergie wordt vanwege ruimtetekorten op land nu uitgeweken naar zee. De bouwkosten zijn daar echter veel hoger. Het is de vraag hoe de bouwkosten op een kustuitbreidingslocatie zich verhouden tot die op zee.
- Voor drinkwatervoorziening worden geen tekorten verwacht en ligt het niet voor de hand om kustuitbreiding te realiseren met het oog op drinkwaterwinning.

3 Technische mogelijkheden van dynamische kustuitbreiding (Deltares, 2010)

Het technische rapport ziet geen onoverkomelijke technische problemen voor kustuitbreiding. De toepasbaarheid van kustuitbreiding is het grootst langs de gesloten Hollandse kust, waar geleidelijke kustaangroei mogelijk is volgens het principe van vrije dynamische kustuitbreiding. Bij dit principe gaat men uit van grootschalige zandsuppleties in de kuststrook gedurende 50 jaar, waarbij de verdeling van het zand over de kuststrook wordt overgelaten aan natuurlijke krachten van water en wind. Ter versterking van bepaalde kustdelen kan kustaanwas plaatsvinden via gestuurde dynamische kustuitbreiding: zeewaartse uitbreiding van de kust door grootschalige zandsuppleties op welgekozen momenten en locaties ten behoeve van maatschappelijk gewenste gebiedsontwikkelingen en gebruiksfuncties. Bij deze vorm van kustuitbreiding kan gebruik worden gemaakt van meer of minder harde voorzieningen, zoals kunstriffen, strandhaken of zanddammen.

Bijlage 2 Typologie voor de Nederlandse kust

Elk type komt op verschillende plaatsen langs de kust voor. Hieronder zijn de 14 basistypen in doorsnede weergegeven met een toelichting. De toelichting beschrijft per type onder andere de mogelijke toekomstige veiligheidsmaatregelen, nog zonder oordeel of financiële afweging. Bij een aantal typen zijn specifieke vragen aan onderzoekspartijen en provincies toegevoegd.

Hoofdtype I Kustfundament met brede duinen

1 Type 'Meest voorkomend'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een brede, ondiepe vooroever (5-20 km breed, waarbij de 10 m dieptelijn 5 tot 10 km vanaf de vloedlijn ligt), een robuuste duinenrij van minimaal 250 m en een landbouwgebied als achterland. Voorbeeld: kust Texel - Noordkaap.

Verwachting: De veiligheid is in zijn algemeenheid te waarborgen door de vooroever en de duinenrij mee te laten groeien met de zeespiegelstijging. Dit type kust voldoet waarschijnlijk aan de veiligheidsnormen tot 2100, dus zal van hieruit niet veel transformeren. Op het brede duin spelen diverse nevenfuncties, zoals recreatie, natuur en waterwinning. Er kan worden gekozen voor dynamisch duinbeheer. In de nabijheid van stedelijke gebieden zal het meervoudig ruimtegebruik intensiever zijn en moeten functies meer op elkaar worden afgestemd (zonerings).

2 Type 'Natuur'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een brede, ondiepe vooroever (1-20 km breed), een robuuste duinenrij van minimaal 250 m en een natuurgebied als achterland. Voorbeeld: Boschplaat, Terschelling.

Verwachting: De veiligheid is in zijn algemeenheid te waarborgen door de vooroever en de duinenrij mee te laten groeien met de zeespiegelstijging.

Dit type kust voldoet waarschijnlijk aan de veiligheidsnormen tot 2100, dus zal niet veel transformeren. Afhankelijk van de natuurwetgeving en -financiering zal het natuurgebied wel of niet beïnvloed worden.

Vraag: Heeft de kustontwikkeling aan de Wadzijde invloed op de (benodigde) kustontwikkeling aan de Noordzezijde?

3 Type 'Hollands'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een brede, ondiepe vooroever (1-20 km breed), een robuuste duinenrij van minimaal 250 m en een stedelijk gebied als achterland, zoals bijvoorbeeld Castricum, Noord-Holland of Wassenaar, Zuid-Holland.

Vragen: In hoeverre staan de regionale partijen een dynamische duinontwikkeling in de brede duinen voor?

Verwachting: Dit type kust voldoet waarschijnlijk aan de veiligheidsnormen tot 2100, dus zal niet veel transformeren. Op het brede duin in stedelijk gebied spelen diverse nevenfuncties, zoals recreatie, natuur en waterwinning, die op elkaar moeten worden afgestemd (zoning). Ook zal er meer ruimtedruk zijn om bv. zeeeringslocaties te ontwikkelen. Er kan worden gekozen voor dynamisch duinbeheer.

4 Type 'Eilandkop'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een diepe vooroever, een breed duin en landbouw als achterland. Voorbeeld: Westenschouwen, Schouwen.

Verwachting: Dit type is robuust, zij het dat de vooroever afhankelijk van de situatie kan zorgen voor erosie. Dit zal met name spelen bij de overgangen van een breed naar een smal duin. Ook aandachtspunt is de inpassing van recreatieve voorzieningen.

5 Type 'Slikken'

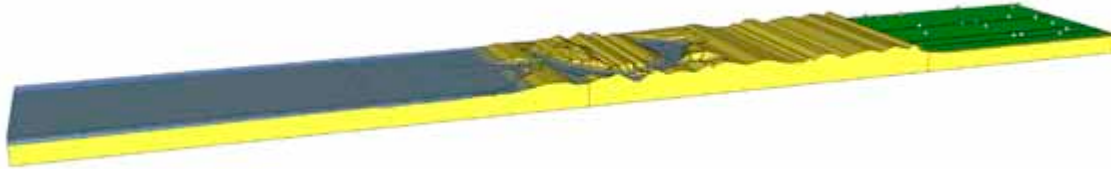
Beschrijving: Dit type bestaat uit een ondiepe, droogvallende, aanzandende vooroever, een breed duin en meestal achterland met landbouw. Voorbeelden: Brielse gat.

Verwachting: Dit type is robuust voor de periode tot 2100, en zal vanuit veiligheid weinig transformeren. De vraag is in hoeverre de aanzandende vooroever voor veiligheid kan zorgen⁴.

Vraag: In hoeverre zijn de slikken stabiel/meegroeïend?

⁴ In het deelprogramma Zuidwestelijke Delta worden ontwikkelingen in de vooroever nader onderzocht.

6 Type 'Slufter'

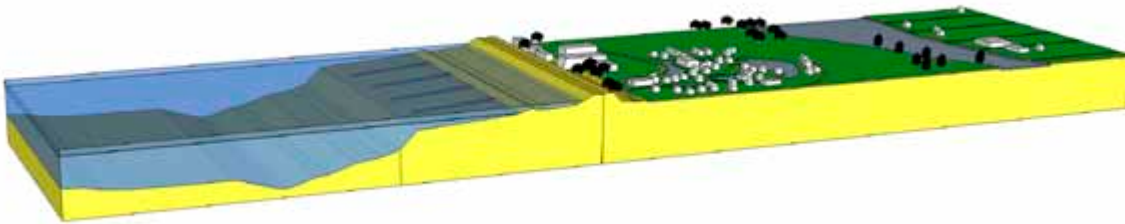

Beschrijving: Dit type bestaat uit een ondiepe vooroever, een zeearm die het brede duingebied insteekt, en een achterland met landbouw. De zeearm is omringd door duinen, soms deels bedijkt ('t Zwin). Voorbeelden: slufter Texel, de Kerf, 't Zwin.

Verwachting: Dit type ligt over het algemeen in een robuust duingebied en heeft vooral natuurwaarde (gradiënten, dynamiek). Het biedt perspectieven voor natuur, natuurrecreatie en dynamisch duinbeheer.

Hoofdtype II Kustfundament met samelle duinen

7 Type 'Geul'

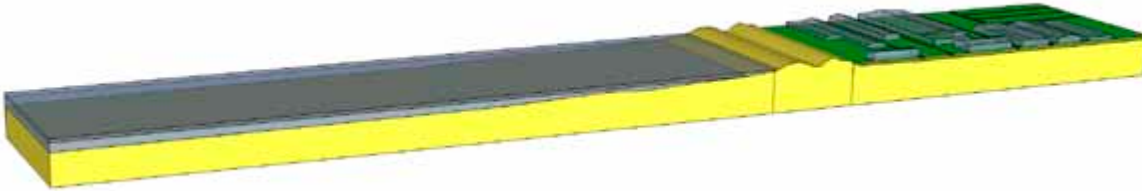

Beschrijving: Dit type bestaat uit een diepe vooroever met meestal een geul, een smalle versterkte duinenrij van minder dan 250 m en een landbouwgebied als achterland. Voorbeeld: Zuidwest kust Walcheren.

Verwachting: Dit type zal als gevolg van de (natuurlijke) geulverplaatsing landwaarts en zeespiegelstijging versterkt moeten worden. De meest voor de hand liggende manier hiervoor is duinverbreding aan de landzijde. Dit kan eventueel problemen geven met aanwezige recreatievoorzieningen en duindorpen (zie type Duindorp).

Naast geulwandsuppletie om de geul te stabiliseren zou de geul ook zeewaarts verplaatst kunnen worden, waardoor er meer ruimte ontstaat voor zeewaartse duinversterking en ander medegebruik. Deze investering moet maatschappelijk worden afgewogen, aangezien enkele regio's momenteel te maken hebben met krimp. Tegelijkertijd is er in deze regio's vaak behoefte aan versterking van de recreatie ten behoeve van de werkgelegenheid. Het doorbouwprincipe en het basiszekerheidsprincipe gaan hier hand in hand.

8 Type 'Smal duin'

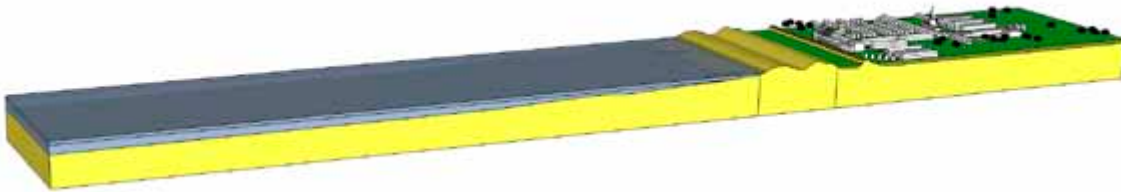

Beschrijving: Dit type bestaat uit een brede, ondiepe vooroever (1-20 km breed), een smalle duinenrij kleiner dan 250 m en een agrarisch gebied als achterland. Voorbeeld: Westland

Verwachting: Dit type kust voldoet waarschijnlijk niet aan de veiligheidsnormen tot 2100, dus kent een (zachte) veiligheidsopgave. De veiligheid is daarbij te handhaven door de vooroever en de duinenrij mee te laten groeien met de zeespiegelstijging. Voorbeelden hiervan zijn bv. zandmotor. Hierbij groeit de kust geleidelijk aan (eerst op de vooroever, later strand en duinen).

Bij intensief recreatief kent deze ontwikkeling bezwaren voor onder andere de veiligheid van zwimmers en vanuit beheer (zolang het eindstadium nog niet is bereikt zal de 'oude' zeekering alsnog beheerd moeten worden).

In stedelijke gebieden als Zuid-Holland is de ruimtevraag op de smalle duinen hoog. Door beheer en natuurwaarden is niet overal recreatie mogelijk, i.v.m. kwetsbare duinen. Duinverbreding kan deze knelpunten versoepelen. Het principe natuurlijke dynamiek biedt kansen om dit type kust te versterken.

9 Type 'Duindorp'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een ondiepe vooroever, een smal duin en een bebouwd achterland. Voorbeeld: Monster, Zuid-Holland.

Verwachting: De veiligheid is in zijn algemeenheid te waarborgen door de vooroever en de duinenrij mee te laten groeien met de zeespiegelstijging. Dit type kust voldoet waarschijnlijk niet aan de veiligheidsnormen tot 2100, dus kent een (zachte) veiligheidsopgave. Bij verbreding/verhoging van het duin speelt ook inpassing een rol. Zie ook type Dijkdorp bij 11.

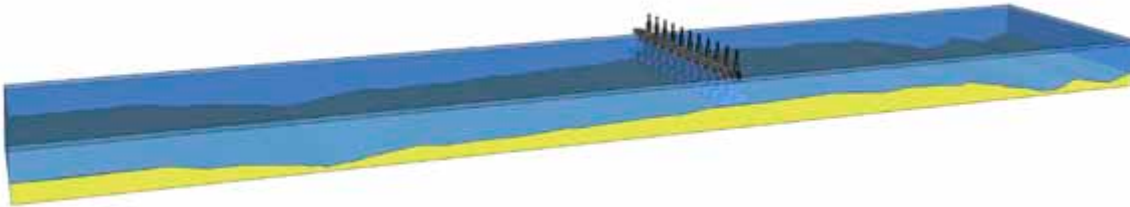
Bij stedelijke gebieden zoals Zuid-Holland speelt ook de zonerings tussen lokaal en recreatief verkeer en voorzieningen een rol, evenals natuur.

Vraag: Welke mogelijkheden zien de regionale partijen om het duinmassief mee te laten groeien met de zeespiegelstijging?

Hoofdtype III Kustfundament met hardewering

Hieronder vallen de subtypen zoals benoemd in onderzoek Toekomstbestendige verharde zeekeringen (Deltares), te weten Zanddijken, Kunstwerken, Dammen, Slaperdijken, Zeedijken zeewaarts en landwaarts, Hybride keringen, Dammen verkorte kustlijn, Open dammen, Buitenhavens.

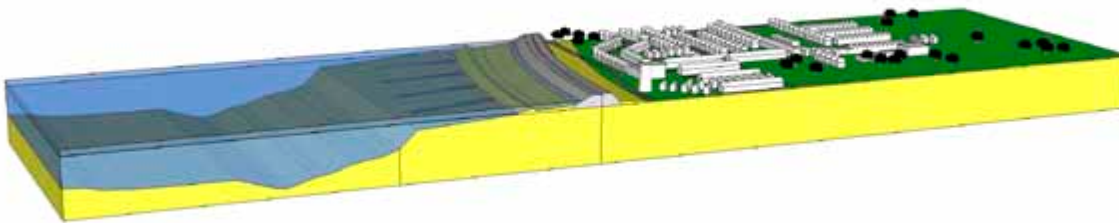
10 Type 'Kunstwerk'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een brede, ondiepe vooroever (1-20 km breed), een dijk of dam (al dan niet met beweegbare delen), en water als achterland⁵.

Verwachting: Per kustwerk zal gekeken moeten worden naar aanpassingen. Voor de scheepvaart en recreatievaart is maatwerk nodig. Een aantal kunstwerken functioneert als verkeersader en kent recreatief medegebruik op de landzijde.

11 Type 'Dijkdorp'

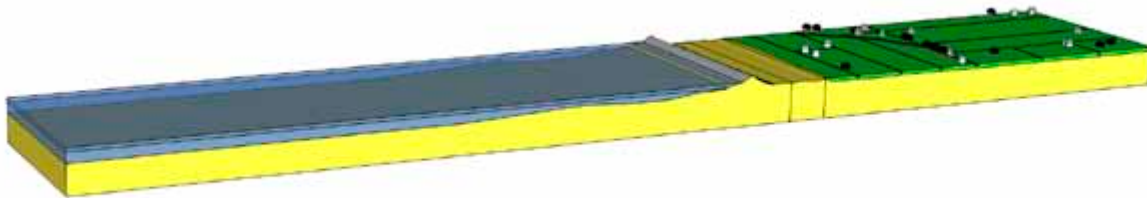
Beschrijving: Bij dit type is een diepe vooroever gecombineerd met een dijk en een bebouwd achterland. Voorbeeld: Westkapelle, Walcheren.

Verwachting: Verhogen of verbreden van de dijk is lastig in een bebouwde kom. Naast inpassing van de dijkverbreding kan gedacht worden aan herstructurering in combinatie met ophogen (klimaatdijk) of deels buitendijks brengen van bebouwing. Ook zandige oplossingen kunnen worden bekeken, zij het dat deze door het ruimtebeslag vaak lastiger zijn in te passen. Een aantal dijkdorpen (voormalige vissersdorpen) kennen krimp en zijn op zoek naar nieuwe inkomsten, zoals recreatie.

Vraag: Welke mogelijkheden zien de regionale partijen om het duinmassief mee te laten groeien met de zeespiegelstijging?

⁵ Meer informatie over verharde weringen kan worden gevonden in het lopende onderzoek (2010 – 2012) 'Toekomstbestendige Verharde Zeeweringen' door Deltares.

12 Type 'Dijk'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een diepe vooroever, een dijk met daarachter landbouw of natuur. Voorbeeld: Hondsbosche zeewering.

Vraag: Welke mogelijkheden zien de regionale partijen om de dijk met een zacht, aangroeiend duinmassief mee te laten groeien met de zeespiegelstijging?

Verwachting: Naast traditionele middelen voor verhogen/verbreden van de dijk kunnen ook zandige oplossingen worden onderzocht. Deze smalle zeeweringen zijn vaak bottlenecks voor natuur en de combinatie verkeer – recreatie. Dit vraagt om een goede profilering van de dijken.

13 Type 'Haven'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een diepe vooroever, een kade met een stedelijk/industriële achterland'. Voorbeeld: Maasvlakte.

Verwachting: Het verhogen van de kade zal om inpassing van bebouwing vragen, al dan niet gecombineerd met herstructurering. Voor de haven van Vlissingen zijn bijvoorbeeld studies gemaakt waarin de bebouwing meegroeit met de kadeverhoging, bijvoorbeeld d.m.v. parkeerdekken.

Hoofdtype IV Kustfundament met bebouwde zeeweringszone

14 Type 'Badplaats'

Beschrijving: Dit type bestaat uit een brede, ondiepe vooroever (1-20km breed), een brede duinenrij groter dan 250m, een bebouwde zachte of deels verharde zeeweringszone waarbij een deel van de bebouwing buitendijks ligt (in afslag- of reserveringszone) en achter het duin een stedelijk of landbouwgebied als achterland. Sommige badplaatsen hebben boulevards met deels verharde zeewering. Hieronder vallen de subtypen zoals benoemd in onderzoek harde weringen Deltares, te weten, Hybride keringen en Boulevards.

Verwachting: Veel badplaatsen kennen een naoorlogse, verouderde bouwvoorraad in privaat bezit (deels gronden in erfpacht), dat vraagt om herstructurering. Ook is er ruimtedruk wat zich uit in bv. bereikbaarheid en parkeerproblemen. Veel badplaatsen kampen met teruglopende vastgoedinvesteringen door de verouderde bouwvoorraad en onzeker perspectief ivm veiligheidsmaatregelen. Door het 'op slot' zitten van de zeewering en de reserveringszone is herstructurering lastig. Door de zeewering te verharden kan ruimte worden gewonnen. Dit geldt ook voor zeewaartse versterking (zacht en hard), maar vraagt om grote investeringen.

De huidige buitendijkse bebouwing (en de evt. vernieuwing daarvan) kampt met onzekerheid over de nieuwe normeringen, waardoor niet duidelijk is op welk peil gebouwd / geherstructureerd kan worden. Hierbij speelt het principe van basiszekerheid. Ruimtelijke concepten voor tijdelijk gebruik van de zeewering (zie ook strandpaviljoens) bieden vooralsnog weinig perspectief voor de herstructureringsopgave en de economische impuls voor badplaatsen. Positieve ervaring is opgedaan met het ophogen van de boulevards (Scheveningen, Noordwijk, Vlissingen) waarbij de veiligheidsopgave werd gecombineerd met een kwaliteitsimpuls voor de openbare ruimte. Dit leidt hopelijk ook tot een beter investeringsklimaat, waarbij in de basiszekerheid wordt voorzien. De gecombineerde opgave veiligheid en ruimtelijke kwaliteit 2100 voor badplaatsen is complex.

Vraag: Welke mogelijkheden zien de regionale partijen om de badplaats te laten groeien met de zeespiegelstijging, met zowel zachte als harde oplossingen?

Colofon

Wilt u reageren op deze uitgave:

rachida.talhi@minvenw.nl

Deze brochure is een uitgave van:

Deltaprogramma | Kust
Postbus 90653 | 2509 LR Den Haag
www.deltaprogramma.nl
maart 2011